Phi Long Ka Mluh



Da

U Leaderwell Pohsngap, M.COM., B.D.

1980

KA JINGLAMPHRANG

" **Phi long ka mluh ka pyrthei**". Kine ki long ki kyntien U Jisu ia kiba u la kren ha ki synran jong u. U nongthoh lyngba kane ka kot u kwah ban pynkynmaw ia ki Khristan kiba long ki nongbud jong U Jisu, ia kane ka jingkhot kaba shaneng jong U Kynrad jong ki. Bunsien ma ngi kum ki Khristan ngi lut por tang ha kaba pyrkhat shaphang ka bneng bad ngi klet noh ba ka jingkhot ka jong U Kynrad jong ngi ka long ban long ki sakhi jong u bad lyngba jong ngi ban pynthiang ia ka pyrthei kaba dap da ki jingkthang bad jingjynjar suda Kane kum long ka jingkhot kaba suk. Ka jingkhot hangne ka long ban long ka mluh ia ka "PYRTHEI". Lehse lada yn khot sha ka jinglong mluh ia U Blei, nga tharai kan kham suk. Ka long kaba suk ia u briew ban leit jing iaseng, ban duwai, ban ai sha ka kam jong U Blei, ban shah jingit bad wat ban ia-kren ia ka Ktien U Blei hi Hynrei ka long kaba shitom ban im ka jingim khristan kaba long nuksa ia kiwei pat. U Jisu ha kaba u khot sha kane ka jingim kum ka mluh ka pyrthei, u khot sha ka jingim kaba long nuksa ia kiwei pat, ka jingim ka ban ai ka jingbang bad jingthiang pat ia ka pyrthei kaba don sawdong ia ngi.

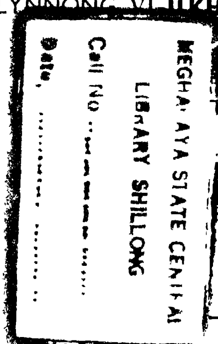
Haba ngi iakren shaphang ka pyrthei, kam mut shaphang ka mariang bad kiei kiei kiba don ha ka, hynrei ka long shaphang ki briew kiba don ha ka lem bad ki jing-ia dei jong ki, ka jingsngew jong ki, ka kamai kajih jong ki, ka ring ka sem jong ki, ka imlang sahlang jong ki, ka sain pyrthei jong ki bad baroh khoit kiei kiei kiba ktah ia ka jingim jong ki. Ka pyrthei haba ngi peit ia ka, ka long kum ka jyntah ba la shet milai lang ha u khiew shet. Ha ka ki don ki jingsngewbha bad ki don ruh ki jingsngewsih, ki don ki jingitynnad bad ki don ruh ka jingisih, ka jingiashun bad ka jingiaieit, kiba bha bad kiba sniew. U Jisu u khot ia ngi ban long ka mluh kum sha kane ka pyrthei kaba iakhleh bad ka kamram jong ngi kum ki nongbud jong U Blei ka long ban pynbha ia ka.

Lyngba kane ka jinglamkhmat kaba lyngkot, u nongthoh u kwah ban khot ia ki riewngeit, kiba phi ia lade ba ki long ki Khristan, sha kane ka jingkhot kaba shaneng eh. To U Blei un kyrkhu kyrhai ia phi ki nongpule baieit eh bad ba un pynlong ia phi ka mluh ka pyrthei.

LEADERWELL

"IA KA HOK LONGTRAI LA TYNGKAI"

KA JINGKDEW



PHI LONG KA MLUH

LYNNONG I

KA JINGBISHAR

Bun na ngi, ngi pyrkhat ba ka jingiap kaba long ka jingiakhlad jong ka med na ka mynsiem, ka long kaba kut eh jong ka jingim briew. Hoid, kane ka long kaba shisha haba ngi peit ia kiei kiei kiba don ha ka pyrthei. Ka jingiap ka long kaba kut jong ka jingtrei jong ngi ha kane ka pyrthei. Ka pynkut ma-ka ia ka jingim bha ne ia ka jingim sniew bad hadien ka jingiap ngin nym lah shuh ban pynkylla ia ki jingleh jong ngi la bha ne la sniew. Ka long kaba kut jong ka jingiaphet jong ngi ha kane ka pyrthei, hynrei kam long kaba kut jong ka jingim jong ngi. Ka jingiap ka pynphai pat ia kane ka med ba pyut jong ngi sha ka dewmet na kaba la thaw ia ka, ka pyllait ia ka mynsiem ba-im ba kan leit phai pat sha la U Nongthaw bad ban ai jingkheiñ ha khmat jong u la bha ne la sniew. Kane ka jingkheiñ ia ka ban ai da uwei-pa-uwei ha khmat U Blei, ka long namarkata, kaba kut eh jong ka jingim, namar hadien jong kane yn ym don mano mano ruh ba lah ban pynkylla ia la ka jingim la jong. Ka lah ban long ka jingpyniakhlad ba junom bad la U Nongthaw ne ka jingsuk bymjukut ha ka shadem jong U. Ia kane ka bainong yn ai katba kum ki jingleh jong ngi la bha ne la ki long kiba kynsha, bad yn sam ia ka ha uwei-pa-uwei hadien ka jingiap ha kata ka jingbishar hok ka

jong U Blei. Ka ktien ka jong U Blei ka ong, "La buh ia u briew ban iap tang shisien bad hadien kata ka wan ka jingbishar." (Heb. 9 : 27). U Nongbishar um ju bishar lano, lano ruh ia u briew bym don shuh ka bor pyrkhat kum u briew ne u bym don ka jingsngewthuh. Kane ka pyn-i shai namarkata ba u briew hadien ka jingim na kane ka pyrthei u iai sah hi ha ka jingtipbriew bad ha ka jingsngewthuh ka bor pyrkhat jong u. Ka tynrai long-briew jong u (human personality) ka iaisah, lymda kumta yn ym lah ban bishar ia u.

Ki nongbishar

U Nongbishar u ban shong ha ka khet dei U Blei. "Hynrei U Trai u shong kum U Syiem junom ; u la khreh ia la ka khet ia ka jingbishar." (Salm 9 : 7). Lada don mano mano ba lah ban bishar ia ka jingbha bad jingsniew jong kano kano ka tiar, dei u Nongshna ia ka u ban tip kham bha. U Blei u la thaw ia u briew ha ka dur jong u hi. Namarkata u donbor bad u tip bha ban bishar ia u briew. U Blei un bishar ia u briew ym tang namar ba u la thaw ia u, hynrei ruh namar ba u la wan ban tyrwa jingpynim ia u briew ynda haba u briew u la hap noh ha ka pop. Ngi tip bha baroh ia ka jingjia ha ka Kper Eden. U Blei u la ai kyrhai ia ka jingbam ia u briew, lait noh tang ia **Uwei** u soh. Hapdeng ka jingpynshoi u briew u la bam ia uta u soh, bad la beh noh ia u khun bynriew na ka Kper, (Jenesis 3). Hynrei lyngba ki rta U Blei u la thaw ia ki lad kumno ban wallam pat ia u khun bynriew sha lade. U Blei u la ai ka lad ia ki briew lyngba ki jingkñia,

ki s' iphew hukum, ki Nongiathuhlypa bad ha kaba khadduh lyngba U Khun jong u, U Jisu Khrist. U Nongthoh sha ki Hebrew u ong, "U Blei, haba u la lah kren mynhyndai ha ki Kpa tymmen da ki bun bynta bad ha ki bun rukom ha ki Nongiathuhlypa, ha kine ki sngi kiba khadduh u la kren ha ngi ha U Khun." (Heb. 1 : 1). Ha ka por jong ki jingknia bad ki hukum, U Blei u bishar ia ki briew katkum ka jingsumar ne jingpynkheiñ jong ki ia ki jingkñia bad ki hukum. Ynda la wan U Jisu, ia ka jingbishar la ai noh ha u. U Ioannis u ong, "Namar um bishar iano iano ruh, hynrei u la ai ia ka jingbishar baroh ha U Khun : ba baroh kin burom ia U Khun kumjuh kumba ki burom ia U Kpa. Uta u bym burom ia U Khun, um burom ia U Kpa uba la phah ia u." (Ioan. 5 : 22-23). Kane ka pynpaw shai kdar ia ka jinglong-Blei U Jisu Khrist. U nongthoh sha ki Hebrew u ong ba U Jisu u don ha ka jingthaw ia ka pyrthei, u kyrshan ia ka bad ia kiei kiei kiba don ha ka bad u pynim ia u briew na ka pop. Ngi pule ha ki Heb. 1: 2-3, "Ia uba u la thung ban long u nongiohpateng ia kiei kiei baroh, da u ruh la thaw ia ka pyrthei ; uba haba u long ka jingtyngshaiñ ka burom jong u, bad ka dur hi ka jinglongtynrai jong u, bad uba kyrshan ia kiei kiei baroh da ka ktien ka bor jong u, haba u la lah pynlong ka jingpynkhuid ia ki pop, u la shong ha ka kti kamon jong U Bakhraw tam shajrong". Namarkata, u Nongbishar ha ka sngi kaba khadduh un long U Jisu ha ka jingiasyllok ki lai-ha-Uwei. Namar ba un bishar ma-u, mangi ki nongbud jong u ngin ia bishar lem ia ka

pyrthei. Hangne ngi shem ia ka jingkyrmen bakhraw jong ki 'riewngeit.

Kito kiba la pdiang ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim bad kiba iaid katkum ki aiñ jong u, kin ioh ban bishar lem bad u ia ka pyrthei. Ki riewkhuid kin ia bishar lem bad U Trai ym tang ia ki briew jong ka pyrthei hynrei wat ia ki angel ruh. Kane ka pyn-i ia ka kyrdan (Status) bad ka burom jong ki riewngeit. U Paul u pyn-i ia kane ka kyrdan jong ki riewngeit ha kaba u thoh sha ki Nong Korinth. Imat ha kata ka por don napdeng jong ki kiba tian bishar ia ki para Khristan ha khmat ka Iingbishar ka pyrthei. Kane ka pynpaw ia ka jingbymsngewthuh jong ki ia ka kyrdan jong ki kum ki Nongbishar lem bad U Khrist ha ki 'rta ki ban wan. U Paul u mai ia ki da kaba ong, "Don uno uno ruh na phi uba nud, haba u don ka jingtian bishar ia uwei pat, ban ai bishar ia kata ha khmat ki bymhok, bad ym ha khmat ki riewkhuid ? Hato phim tip ba kita ki riewkhuid kin bishar ia ka pyrthei ? Te lada yn bishar ia kata ka pyrthei da phi, phi long ki bym bit ban bishar ia kiba rit ria ? Hato phim tip ba ngin ia bishar ia ki angel, kaba katno te lei lei ia kiei-kiei kiba dei ia kane ka jingim ?" (I Korinth 6 : 1-3). Ia kane ka jingkyrmen kaba shisha la kren ym tang da u Paul hynrei la pynpaw da kiwei kiwei ki briew jong U Blei. U Danial ha ka jingiohi-paw jong u kaba long shaphang ka hima ka pyrthei u ong, "Hynrei ki riewkhuid jong U Bahakhlieh tam eh kin ioh ia kata ka hima bad kin shim ia kata ka hima ha la ka 'rta.

jin ha la ka 'rta ha la ka 'rta hi." (Dan. 7 : 18). Ym tang ba ki riewkhuid kin ioh ia ka hima hynrei ba kin ia bishar ruh. "Tad ynda uta uba na 'mynhyndai-kulong u la wan, bad u la ai ka jingbishar ha kita ki riewkhuid jong U Bahakhlieh tam eh ; bad ka por la poi ba ki riewkhuid ki la shim ia kata ka hima." (Dan. 7 : 22). Nalor ba kin ioh bad bishar ia ka hima, kin synshar ruh ia ka ha ka jingkohnguh ia U Blei. "Te ia kata ka hima hapoh ka bneng baroh, yn aiti noh ha ki briew jong kita ki riewkhuid ki jong U Bahakhlieh tam eh ; ka hima jong u ka long ka hima bymjukut bad ki jingsynshar baroh kin shakri bad kin kohnguh ia u." (Dan. 7: 27).

U Ioannis ruh ha ka jingithuh-paw jong u, u pyn-i ba u angel u ong ha Laodikaia, "Uta uba jop, ngan ai ha u ban shong lem bad nga halor ka khet jong nga, kumba nga ruh nga la jop, bad nga la shong lem bad U Kpa jong nga halor ka khet jong U." (Jingpynpaw 3 : 21). Ia kane ka jingkyrmen bashisha la pynskhem ruh da U Jisu. Ha ka Gospel u Mathaios 19 : 28 ngi pule, "U Jisu te u la ong ha ki ; shisha nga ong ha phi, ba phi kiba la iabud ia nga, ha ka jingpynthymmai ynda U Khun u briew un shong ha ka khet ka burom jong u, phi ruh phin shong ha ki khad-ar ki khet, ban bishar ia ki khad-ar ki jait Israel." Ia kane U Jisu Khrist u la kren ha ki synran jong u. Ngi iohi namar kata ba ki riewkhuid kin ia bishar lem bad U Khrist ia ka pyrthei bad ngim sngewphylla lada u Petros u la ai ia ki ka nam kaba ha khlieh tam eh da kaba u

ong ba ma-phi ki Khristan "Phi long, ka kynja ba la jied, ka jinglong lyngdoh ba kynj Syiem, ka jaid bynriew bakhuid, u Paidlang ba dei eh la u jong hi, ba phin da ioh pynpaw ia ka jingbha kortam jong uta uba la khot ia phi na ka jingdum sha kata ka jingshai ba phylla jong U." (I Petros 2 : 9).

Mano ban shah bishar

Baroh khoit ki briew kin paw ha ka khet bishar ka jong U Blei. Ka ktien U Blei ka ong, "Namar ka dei ban pynieng ia ngi baroh ha khmat ka jingshong bishar U Khrist, ba uwei pa uwei un iohpdiang ha lade ia kita kiei kiei ruh ba la leh ha ka med jong u, kat kum kita ba u la leh la bha la sniew." (II Korinth 5 : 10). Baroh, ka mut iwei pa iwei khlem lait shuh. Te kumno ka lah ban long ba don ki ban ia bishar lang bad U Khrist ? Kat kum ka jingpynpaw kaba u Ioannis u la ioh, kan don ka jingmih-pat kaba nyngkong. Ki dei kine ki riewkhuid ki ban bishar lem bad U Khrist. La thoh kumne "Bad nga la iohi ia ki khet, bad don kiba la shong halor jong ki, bad la ai ka jingbishar ha ki ; bad nga la ioh-i ia ki mynsiem jong kita ia kiba la khrai khlieh na ka bynta kata ka jingphla ia U Jisu bad na ka bynta ka Ktien U Blei, bad jar ki bym shym la ia mane-dem ia uta u mrad khlaw, lymne ia ka dur jong u, bad kim shym la pdiang ia kata ka dak halor ka shyllang jong ki bad halor ka kti jong ki ; te ki la im, bad ki la synshar lem bad U Khrist shihajar snem. Hynrei kita kiba sah na kita kiba iap kim shym la im

pat tad ynda la pyndep ia kata ka shihajar snem. Kane ka long ka jingmihpat kaba nyngkong. Uba suk bad u bakhuid long uta uba don ka bynta ha kata ka jingmihpat kaba nyngkong: halor kine kata ka jingiap kaba ar kam donbor shuh; hynrei kin long ki lyngdoh jong U Blei bad jong U Khrist, bad kin ia synshar lem bad u shihajar snem." (Jingpynpaw 20 : 2-6).

Ka rukom bishar

Ka rukom ka jingbishar ka dei ban pynpaw ia ka hok (justice) ka jong U Blei. Yn ym don mano mano ruh ba lah ban iasaid-da ia lade na ka jingbishar hok ka jong U Blei, namar ia ki kam jong ki la buh ha ka kot jingkynmaw. Hoid, don na ki nongphla riewngeit ki ban iasaid ksan ia lade da kaba ong, "Ah Trai! Ah, Trai! ngi ngim shym la ialap ha ka kyrteng jong me? Ngi ngim shym la beh noh ia ki ksuid ha ka kyrteng jong me? Ngi ngim shym la leh shibun ki kambah ruh ha ka kyrteng jong me? (Mathaios 7 : 22). Hynrei kin nym lah ban pynksan ia lade lada ki la leh ia ki kam bymman. Ha kata ka sngi jong ka jingbishar yn plied ia ki artylli ki Kitab—ka Kitab jong ka jingim bad ka Kitab kaba buh jingkynmaw ia ki kam sniew jong ki briew. U Ioannis u iathuh, "Bad nga la ioh-i ia ka khet balieh bakhraw, bad ia uta uba shong halor jong ka, na khmat jong u ba ka khyndew bad ka bneng ki la phet noh; te ia ka jaka ym shym la shem shuh ia ki. Bad nga la iohi ia kiba iap, kiba rit bad kiba khraw ba ki da ieng hakhmat kata ka khet, bad la plied ia ki Kitab bad la plied ia kawei pat ka Kitab kaba long

ka Kitab ka jingim, te la bishar ia kita kiba iap na kita kiei kiei ruh ia kiba la thoh ha kita ki Kitab, katba kum ki jingleh jong ki. Te ka duriaw ka la aiti noh ia kiba iap kiba la don ha ka bad ka jingiap bad ka Heles ki la aiti noh ia kita kiba iap kiba la don ha ki ; te la bishar ia uwei pa uwei baroh katba kum ka jingleh jong u." (Jingpynpaw 20 : 11-13). Haba peit nangne, ym don jingartatien ba la buh jingkynmaw ia ka jingleh ki briew baroh. Lada don ba pyrkhat, kumno kata ka lah ban long haba ka jingbun u briew ka long sha ba palat, ngim dei ban klet ba U Blei u don ia ki kynhun angel bad u dei U Blei jong ki kambah.

Ka rai

Haba ka don ka jingbishar ka dei ban don ka jingrai (Verdict). Ha kata ka sngi jong ka jingbishar U Blei un ainong ia uwei pa kawei. Ia kiba hok un ai ba kin shong bad u junom la junom bad ia kiba pop sha ka Lawar-ding. U Loukas u thoh kumne, "Ynda U Khun u briew un wan te ha ka burom jong u, bad ki angel bakhuid baroh lem bad u, ynda kumta un shong halor ka khet ka burom jong u, bad yn ia lum lang ia ki bynriew baroh ha khmat jong u ; bad un pyniakhlad ia ki uwei na uwei pat, kumba u nongaplangbrot u pyniakhlad ia ki langbrot na ki blang ; te un buh ia ki langbrot sha kamon jong u, hynrei ia ki blang sha kadiang. Ynda kumta U Syiem un ong ha kita sha kamon jong u, to wan phi kiba la kyrkhu U Kpa jong nga, to ioh ia ka hima, ia kaba la pynkhreh kein ia phi na myndang long ka pyrthei. Ynda kumta un ong ha kita ruh sha kadiang, to khie leit noh na nga,

phi ia kiba la tim, sha ka ding ka bymjukut, ia kaba la buh lypa ia u Soitan bad ia ki angel jong u." (Mathaios 25: 31-34 ; 41). U Ioannis ruh u ong, "Te jar ia uba ym shym la shem ba la thoh ha kata ka Kitap ka jingim, la bred ia u sha kata ka pung ka ding." (Jingpynpaw 20 : 15).

Ki kyndon ka jingbishar

Ha shwa ba kane ka lynnong kan kut, kan bha lada yn ia peit ha kino ki kyndon ba yn pynrem ia u briew ha ka sngi ka jingbishar. Haba shu kren kyllum ki kyndon ba kongsan eh ki long ka jingngeit bad ki jingleh. Baroh ar ki long kiba donkam, khlem ka jingngeit ngim lah ban pynsngewbha ia U Blei. (Heb. 11 : 6). Ka dei ka jingngeit ka ban pynksan ia ngi bad pyniasuk ia ngi bad U Blei lyngba U Jisu Khrist (Rom. 5 : 1). Hynrei tang ban shu ngeit khlem sei ia ki soh jong ka jingngeit ruh kam biang Dei namarkata u Jakob u ong, "Hato ka myntoi aiu, ko Parabangeit jong nga, lada uno-uno ruh u ong ba u don ka jingngeit, hynrei ym don ki jingleh ? Hato kata ka jingngeit ka lah ne em ban pynim ia u ? (Jakob 2 : 14). Kine hi ar ki ia iaid ryngkat ryngkat.

Ka kyndon jong ka jingngeit ka long ka jingpdiang bad shaniah ha U Jisu Khrist kum U Nongpynim. Ka mut, ban ngeit ba ia U Jisu Khrist, la phah da U Blei sha kane ka pyrthei ban iap ia-pli ia ki nongpop khnang ban pynim ia ki. Ka mut ban ngeit ba U Jisu haba u wan sha kane ka pyrthei u la shim ia ka long-briew kaba paka (perfect humanity) khlem da duh noh ia ka jinglong-Blei

jong u (His divine nature). Haba la ngeit ba u long kumta, ka jingngeit ha u ka dawa ban pynshet ia la ka jingshaniah ha u ba u long uba lah ban pynim bad ban ri ia kito kiba pdiang ia u kumta. Dei namarkata ka daw, u bymngeit u la rem lypa. (Ioannis 3 : 18).

Nalor ka jingbymngeit, yn bishar ia ki briew katba kum ki jingleh jong ki. Ki jingleh hangne ki kynthup ia ki ktien, ki kam bad jingiadei.

Baroh ki kyntien kiba u briew u kren yn sa bishar. Ka jingkren thok ne lamler ka long kawei na ki pop ka ban thep dujok ia u briew. Ki dei ki kyntien u briew ki ban pynrem ne pynksan ia u. "Hynrei nga ong ha phi, ba ia ka ktien thala baroh ia kaba ki briew kin kren, kin ai jingkheiñ shaphang kata ha ka sngi bishar. Naba na ki ktien jong me yn pynksan ia me, bad na ki ktien jong me yn pynrem ia me. (Mathaios 12 : 36). Hoid, yn bishar ruh ia ki briew na ka bynta ki ktien kiba ym shym la kren, bad kata ka long haba ki briew kiba la tip ia U Blei ki lehraiñ ban phla ia u ne kim mon ban mahain ia kiwei pat ia ka jingshyrkhei ka pop ne namar ba ki sheptieng ia ka jingpynshitom. Ka ktien ka jong U Blei ka ong, "Naba uno uno ruh u ban sngewlehraiñ ia nga bad ia ki ktien jong nga, ha kane ka pateng bynriew baklim bad bapop, U Khun u briew ruh un lehraiñ ia uta, haba u wan ha ka burom U Kpa jong u, lem bad ki angel bakhuid." (Markos 8 : 38), ka ong shuh shuh, "Ko khun u briew, nga la pynlong ia me u nongsharai ha ka ïing Israel : namarkata to sngap ia ka Ktien na ka shyntur jong nga, bad to ai ia ki

ka jingmaham na nga. Haba nga ong ha u bymman; men iap shisha ; bad mem ai jingmaham ia u, lane mem kren ban maham ia u bymman na ka lynti bymman jong u, ban pynim ia ka mynsiem jong u : Uta hi u 'riew bymman un iap ha la ka jingleh bymhok ; hynrei ia ka snam jong u ngan pán na ka kti jong me." (Ezekiel 3 : 17-18).

Baroh ki jait kam kiba long ka jingijli ha khmat U Blei yn sa bishar ha ka sngi kaba khadduh. Ki lah ban long ki kam kiba paw ne kiba rieh, hynrei ha khmat U Trai ki paw tyngkreiñ. U Paul u ai kyrteng ia kine ki jait kam kum "Ki jingleh ka doh" bad u ong kumne, "Mynta ki jingleh jong ka doh ki long kiba paw, kiba long ka baklim, ka jingbymkhuid, kaba lehnuti, ka jingmane bleithaw, ka jingaiksuid, ka jingiashun, ka jingiania, ki jingpihuiñ, ki jingbitar, ki jingiapait, ki jingiakhlad, ki jingiapait-niam, ki jingbishni, ka jingbuaid, ki jingdihkiad haw-haw bad kiba kum kita ; shaphang kiba nga la maham-lypa ia phi, kumba nga la maham mynshuwa, ba kita kiba iaileh kat kita kiei-kiei kin ym ioh ia ka hima U Blei. (Galatia 5 : 19-21). Hangne, kam mut ba tang uba leh ia kine baroh ban shah pynrem, hynrei uba leh tang kawei ruh ka la biang ban pynrem ia u.

Yn bishar ruh ia u briew ha ki jingiadei (relationships) jong u. U briew u don ka jingiadei bad U Blei bad ruh bad la ki para-briew. Ha ka jingiadei bad U Blei, U Blei u dawa ia ka jingieij kaba nyngkong eh bad ha ka jingiadei bad ki para briew, u briew u dei ban ieij ia kiwei pat kumba ia lade. U Jisu u ong, "Lada uno-uno ruh u wan

ha nga, bad u bym i-sih ia la u kpa bad ia la ka kmie, bad ia la ka tnga bad ia la ki khun, bad ia la ki hynmen-hynbew ruh shynrang bad kynthei, ho-oid bad ia la ka jong ka jingim ruh, um lah ban long u Synran jong nga." (Loukas 14 : 25). Ka jingisih hangne ka long tang ka ktien nujor kaba pyn-i ba ka jingieij ia kiba ha ïing-ha sem ne kiba ieij-bathoiñ ka dei ban long kham hapoh eh ban ia ka jingieij ia U Jisu Khrist. Ka jingieij ia U Blei ka dei ban ioh ia ka jaka ba nyngkong eh. Ka jingiadei bad kiwei pat ruh ka dawa ia ka jinglen-lade ha ka ban long kiba la kloi ban kner ia ka kti jong ka jingiarap ha ka jingieij na ka bynta ki briew kiba duk, kiba sah marwei, kiba pang, kiba sah byndi bad kiwei kiwei pat kiba donkam ia ka jingiarap. Haba U Jisu u iathuh ia ka jingbishar kaba khadduh, na ka bynta kito kiba iarap ia kiwei pat u ai ka jingsuk bymjukut hynrei na ka bynta kito kiba set ia ka kti jong ka jingiarap la rai pynrem ia ki. (Mathaios 25 : 31-46).

Haba kumta, uei u ban ioh lait-im? Ki kyndon jong ka jingbishar ki long shisha kiba eh, hynrei bad U Blei ka long kaba lah. Ki briew ki ban ioh ia ka jingim bymjukut ki dei kito kiba U Jisu u ong, ki la kylla "MLUH," kiba ka jingim jong ki ka thiang ha ki ktien, ki kam, bad ki jingiadei. Ka dei ka kamram jong uwei-pa-uwei ban bishar ia lade hi, la u la long "MLUH" ne em ha ka jingim jong u.

LYNNONG II

MA-PHI BAD KA MLUH

"PHI PHI LONG KA MLUH KA PYRTHEI"
—*(Ki Ktien U Jisu)*.

Baroh khoit ki briew ki donkam ia ka mluh. Don bun jait ki tiar ba ju pyndonkam tang da kiba riewspah ne tang kiba duk. Hynrei ia ka mluh la pyndonkam da kiba rit bad kiba heh, kiba duk bad kiba riewspah. La pyndonkam ia ka la jan ha baroh khoit ki jingbam.

Ki jinglong jong ka mluh

Don lai tylli ki jinglong jong ka mluh kiba baroh. khoit ki briew ki sngewthuh bha. Kaba nyngkong ka long, ba ka pynbang pynshngiam ia ki jingbam jong ngi. Don bun ki jingbam kiba ngin nym lah ban sngewthuh ia ka jingmád jong ki khlem ka mluh. Kaba ar ka long ba ka mluh ka iadá na ka jingpyut jong ki jingbam jingdih bad kumta ka pynbha ia ki. Imat ki khñiang kiba bam ia ki jingbam ki tieng ia ka mluh. Kaba lai ka long ba ka mluh ka tei ia ka med jong u briew. Haba peit na kine ki jinglong jong ka mluh, ka long namarkata ka bym lah long ia u briew ban im khlem ma-ka.

Haba U Jisu u ong ha ki Nongbud jong u, "Phi long ka mluh," lehse u don ha ka jingmut jong u ia kitei ki jinglong. U kdew ba ki synran jong u ki dei ban long kiba ai jingbang ia kito

kiba don sawdong ia ki, kiba pynbha ia kaei kaba sniew, ki bym ailad ia ka jingsniew bad ruh kiba iarap ban tei ia kiwei pat ha ka jingim mynsiem. Nalor kane U Jisu u lah ruh ban don ha ka jingmut jong u, ba ki synran jong u ki dei ban don ka jingstad. Ha ki nonghikai niam jong ki Jiw (Rabbis) ka mluh ka thew ia ka jingstad. Da shisha dei ka jingstad jong ki khun U Blei kaba lah ban wan rah ia ka jingbha ha kane ka pyrthei.

Ki jinglong jong kiba la kylla mluh

U Jisu u kren ia kane ha ki synran jong u ba "Ki long ka Mluh," hapdeng ka jingialap jong u halor u lum, hadien ba u la ai ia ki katto katne tylli ki kyndon ne jinglong jong kito ki ban ioh ia ka jingsuk ne jinglong ba la kyrkhu. Dei kito kiba don ia kine ki jinglong, ki ban ioh ia ki jingkyrkhu U Blei. Dei kiba kum kita kiba long ka mluh ka pyrthei bad haba peit ia kine ki jinglong, ki long kiba mar-ia-pyrshah bad ki jinglong ka pyrthei.

(i) Ka jingduk ha ka mynsiem

Kawei na ki jinglong ka pyrthei ka dei ka jingsngewdap kyrhai ne jingbymsalia ia kaei-kaei kaba kynja mynsiem. Ki khun jong U Blei ki dei kito kiba sngew ba kim don ei-ei lymda dei da ka jingiarap bad jingaiei U Blei. Ki dei kita ki bym don ka jingsngewhok ha lade hi. Borabor ki peit sha U Blei ban pyndap ia ka mynsiem baduk jong ki. Namarkata U Jisu u ong, "Suk kiba duk ha ka mynsiem : naba jong ki long ka hima ki bneng," (Mathaios 5 : 3). Ha ka Kitab kaba rim,

borabor la khot 'Baduk ia kiba hok. U Nongthoh jong ka Salm kaba hynriew phewkhyndai u ong, "Hynrei nga long u baduk bad uba sngewsih : to ai ba ka jingpynim jong me, Ah U Blei, kan pynkyntiew ia nga sha jrong. Ngan iaroh ia ka kyrteng U Blei da ka jingrwai, bad ngan pynkhraw ia u da ka jingainguh. Te kan kham pynsngewbha ia U Trai ban ia u Masi lynraw, lane u Masi dab uba don bad reng bad khnap. Kiba jemnud ki ioh-i ia ka, bad ki sngewkmen, phi kiba wád ia U Blei, to ai kan im ka dohnud jong phi Naba U Trai u iohsngew ia kiba kyrduh, bad um i-beiñ ia la kiba sah byndi. (Salm 69 : 29-33). Hoid, kane ka long ka jingshisha kaba khraw ha ka jinglong briew hi. Uba 'riewspah um da kham salia ia ka jingshakri Blei katba u baduk pat u kham peitmat namar um don ka spah ban shaniah.

Kino kino namarkata kiba sngew ia ka jingduk ha ka mynsiem, kibi ap kyrmen ia ka jingpyndap U Trai, U Trai un ioh ban pynlong ia ki, ka Mluh ka pyrthei bad kin ioh long ki khun jong ka hima-Blei.

(ii) Ka jingsngewsih bariewblei

Kaba ar pat ka jinglong ka pyrthei ka long ka jingbymdon ka jingsngewsih-riewblei, haba ka hiar ka jinglong mynsiem ha ka jingim ba shimed jong ki, ha ka imlang sahlang ne ha ka Balang hi. Ki briew ka pyrthei kim don por ban sngewsih haba ki briew ki hap noh sha ka pop. Ma-ki, ka jingsngewsih jong ki ka long, haba hiar ka kha-ï ka pateng, ka spah ka hajar bad haba duh ia ka sngewbha pyrthei. U Ioannis ha ka jingithuhpaw

jong u ia ka jingkyl'on jong ka Babilon (Fyrthei), u ioh-i ia ka jinglong ki briew jong ka. La thoh kumne "Namar kane, kita ki jingiapthem jong ka kin ia wan ha kawei ka sngi, ka jingiap, bad ka jingsngewsih, bad ka 'nem sniew: bad yn thang duh ia ka da ka ding; naba uba khraw bor long U Trai uba U Blei uba bishar ia ka. Te kita ki Syiem jong kata ka khyndew, kiba la ia im pahuh-pahai bad ka, kin ia iám, bad kin ia lynñiar lympat na ka bynta jong ka, ynda kin ia khmih ia ka tdem ka jingpluh jong ka, haba ki ieng na sha jngái, namarkata, ka jingsheptieng ia ka jingkordit jong ka, ki da ia ong, kordit kordit, kata ka nongbah kaba khraw, ka Babilon, kata ka nongbah kaba donbor; naba ha kaba shi-por ka la poi kata ka jingshitom jong phá. Te ki Nongkha-ï jong kata ka khyndew ki ia iám bad ki ia sngewsih namar jong ka nabi ym don ba thied shuh ia ka jingkha-ï jong ki; ia ka jingkha-ï ka ksiar, bad ka rupa bad u Mawkordor, bad ki paila, bad ka jaiñ-linen bani, bad ka jaiñ saw bthuh, bad ka jaiñ muka, bad ka jaiñ basaw haiñ, bad ka dieng baroh baiwbih, bad ka kynja pliang bniat hati baroh, bad ka pliang baroh ba thaw na ka dieng ba kordor tam, bad rnong bad u nar, bad mawleiñ, bad ka sisa, bad ki musla, bad kiba thangiwbih, bad ka jingsleh, bad ka jingiwbih, bad ka waiñ, bad ka umphniang olib, bad u purew bani, bad u kew, bad ki masi, bad ki 'langbrot, bad ki kulai, bad ki kali, bad ki mraw, bad ki mynsiem ki briew. Te kita ki soh ba ka mynsiem jong pha ka la thrang ki la leit noh na pha, bad kita kiei-kiei baroh kiba shngiam

bad kiba pahuh-hai, ki la jah noh na pha ; bad da lei lei phan ym shem shuh ia ki. Kita ki nongkha-ï ia kine kiei kiei ruh ia kiba la pynriewspah na ka, kin ia ieng na sha jngái, namar kaba sheptieng ia ka jingkordit jong ka, ki da ia iám bad ki da ia sngewsih ; bad ki da ia ong, kordit kordit, kata ka nongbah kaba khraw, ia kaba la pynkup ha ka jaiñ linen bani bad jaiñ basaw bthuh bad jaiñ basaw haiñ, bad ia kaba la pyndeng da ka ksiar bad da u maw ba kordor bad da ki paila! naba ha kaba shipor la pynduh noh khoit ia kata ka spah kaba khraw eh katta katta. (Jingp. 18 : 8-16). Ka jingsngewsih jong ki 'riewpyrthei ka long ia kiei-kiei kiba kynja pyrthei bad ym ka jingpyntngen.

Ki Khun U Blei ki sngewsih haba ki sngewthuh ba ki hap ha ka pop ne ki jingái na U Blei. Ki sngewsih haba ki ioh-i ba ka jinglong mynsiem ki briew ne ka Balang ka hiar. Kane ka long ka jingsngewsih ba riewblei bad ka jingpyntngen ka long na U Trai, ha kaba kin ioh-i ba ka Ksangti ba donbor U Blei ka trei. Ia kane ka jingkular ban pyntngen ia kiba sngewsih la iathuh-lypa naduh U Isaiah. "U Mynsiem U Trai U Blei u ha Nga ; naba U Trai u la pynsleh ia nga ban ialap....ban buh ha kiba sngewsih ha Seion, ban ai ha ki kaba sien-syntiew ha ka jaka ka dpei, ka umphniang ka jingkmen ha ka jaka ka jingsngewsih... ba yn pyndonburom ia u. (Isaiah 61 : 1-3). Ia kane la pyndep ha ka jingwan U Jisu. (Pule ruh Loukas 4 : 18-19). Namarkata kawei na ki jinglong jong kito ki ban long, "ka Mluh ka pyrthei" ki dei kiba don ka jingsngewsih kaba riewblei.

(iii) Ka Jingjemnud

"Suk kiba jemnud, naba kin ia ioh ia ka khyndew." (Math. 5 : 5). Ka jingjemnud ka dei kawei na ki jinglong jong U Khristan kaba u dei ban pyn-i ha ka pyrthei, lada u dei ban long ka mluh. Haba ngi peit na ka jingrunar jong ka jinglong bad dohnud briew, ka donkam ia ka kambah ban pynlong jemnud ia u briew. Ka jinglong jong kiba bun ki briew ka long ka mynsiem pynhiar kput ; ka mynsiem ban pynmynsaw haba shah pynmynsaw ; ban krenbeiñ haba shah krenbeiñ ; ban tim haba shah tim bad kumta ter-ter, kane ka dei ka aiñ jong "ka bniat namar ka bniat bad ka khmat namar ka khmat. U briew uba jemnud pat u dei uba shah-jem hapdeng ka jingshahlehbeiñ. Um kwah ban pynsniew iano-iano ruh hynrei tang ban pynbha. Uba kum uta u briew u bud ia ki dienjat u kynrad jong u ban pynpaw ia ka jinglong ba jemnud jong u. La iathuh-lypa da u Isaiah shaphang U Jisu, ha kaba u pynpaw ia ka jinglong jong u. "Shisha u la bah ia ki jingkhuslai jong ngi, bad u la kit ia ki jingsngewsih jong ngi .... la pynmong ia *Une* namar ki jingryngkang jong ngi... la banbeiñ ia u, pynban u la pynrit ia lade bad um shym la ang la ka shyntur; kum i khun langbrot ba la ialam sha ka jingpyniap bad kum ka langbrot kaba sngap jar ha khmat ki nongot shñiuh jong ka ; shisha um shym ang la ka shyntur. Da kaba banbeiñ bad ka jingbishar la shim noh ia u....ki la pynlong ia ka jingtep jong u lem bad ki bymman,....la um shym la leh jubor, lymne ym shym la don ka buit phon ha ka shyntur jong u." (Isaiah 53 : 4-9). Haba u la wan sha ka pyrthei, *Une* ia uba la iathuh-lypa shaphang jong u, u la

hikai ia ki nongbud jong u ruh ban long kiba iai shah ha ka jingjemnud. U la hikai ia ki ban nym ai da kaba sniew ia kaba sniew, ban ym tian bishar pat haba shah tian bishar, bad ban ieit wat ia ki nongshun hi. (Math. 5 : 39-47). Ka dei shisha ka jinghikai kaba eh, hynrei kumba la iathuh-lypa shaphang jong u bad kumba u la hikai, U Jisu u la im kumta. Ha ka jingtian bishar ia u ha khmat u rangbah lyngdoh, u lyngskor bad ha khmat u Paitbah U Jisu um shym phai da ka ktien bitar ia ki, wat la, la bishar bym dei ia u. Pynban halor ka diengphna u la pynpaw ia ka mynsiem jemnud jong u ban ong "Ko Kpa to máp ia ki ; naba kim tip kaei ba ki leh." (Loukas 23 : 34).

Ban pynpaw ia ka jingkordor jong ka jingjemnud, la ai ka jingkular kaba khraw ia kiba jemnud. Kiba jemnud kin ia ioh ia ka khyndew. Ha ka por mynbarim ka khyndew ka pynpaw ia ka spah, ka burom, ka jinglong skhem bad ka jinglong traishnong. Wat mynta ruh ia ka khyndew la kheiñkor shibun eh. Ia ki khun Israel la kular ia ki ia ka khyndew ha Kanaan. Ia kane la ju tip kum ka ri ka jingkular Namarkata, ka jingkular ia kiba jemnud, ka thew hi ia ka bneng—kaba long ka ri ka jingkular ha kaba ka don ka spah bymjukut, ka burom bymjukut ka jinglongskhem ba bymjukut bad ka jinglong trai-shnong bym kut shuh.

(iv) Ka Jinglong hok

Ka jinglonghok ka dei kawei pat ka jinglong jong kito kiba la kylla mluh kiba lah ban pynbang ia ka pyrthei. Kane ka jinglong ka jngái eh na ka pyrthei. Ki briew jong ka pyrthei kim salia ban

leh ia ka bym hok namar ka jur ka jingkwah. Dei namarkata ka daw la ioh-i ia ka, jingjyllei jong ka bamsap (corruption), ka jingiashet kylla (betrayal) uwei ia uwei pat, ka thok ka shukor, ka tuh ka thiem bad kumta ter ter. Ki briew ki jong U Blei kiba thrang bad sliang ia ka hok, kim bang shuh ban leh ia ka kam bym hok.

Nalor kine ki jinglehhok (right moral conducts), ka hok (righteousness) ka thew ruh ia ka jingpynksan (vindication) kaba na U Blei. Uno uno uba la ioh máp ia ki jingpalat bad ki jingbymhok, u dei u briew uba hok. Ha ka shithi ka jong u Paul sha ki Nong Rom, la thoh kumne, "Namar ha ka la pynpaw ia ka hok U Blei da ka jingngeit sha ka jingngeit : kat kumba la thoh, Hynrei uta uba hok da ka jingngeit un ioh im." (Rom. 1 : 17). Hangne u Paul u mut ba, ha ka Gospel la pynpaw ia ka jingpynksan U Blei lyngba ka jingngeit bad uta uba la ioh pynksan un iai im ruh da ka jingngeit.

U Paul u thoh shuh shuh, "Namar ia ka jingbitar U Blei la pynpaw na bneng pyrshah ia ka jingbym-riewblei bad ia ka jingbym hok baroh phar ki jong ki briew, kiba pynpep kein̄ ia ka jingshisha da ka bym hok." (Rom. 1 : 28). U Blei um lah ban shah ia ka jingbym-hok bad ki bym hok. Hynrei na ka bynta kiba hok, kiba nang sliang ban leh hok, yn pyndap ia ki da ka jingaiei-Blei ha ka jingpynksan jong u bad yn ai bor ia ki shuh shuh ba ki lah ban leh ia kaba hok.

(v) Ka Jingisynei

Uba i-synei, un ioh ia ka jingisynei bad suk uba kum uta. Ka jingisynei hangne kam da long eh tang

haba isynei ia kiba duk ba rangli, kiba shitom bad shipa, wat la kane ruh ka long shibynta, hynrei ka dei ka jingisynei ba kynja-Blei kaba iaid ryngkat borabor bad ka jingieit. Khlem ka jingieit yn ym don uba lah ban isynei. Ka nuksa kaba bha tam kaba ngi lah ban peit ka long na ka jingisynei jong U Blei kaba dap da ka jingieit.

La ong shaphang U Blei, "Namar ki jingisynei jong u kiba khraw eh." (I Khronikl 20: 13). Ym tang ba ki khraw, hynrei ki long ruh ki bym duh bad kiba nang iai thymmai man ka step. (Ka Jingrwai Sngewsynei 3 : 22-23.) La shem namarkata ba U Blei u kloi ban máp ia ki pop namar u ieit bad u isynei haba ki briew ki wan sha u da ka dohnud kaba kylla kaba mut. Ha ka kitab jong u Jeremaiah la thoh shaphang ka jingkylla-kaba-mut u Ephraim. Hadien kata U Trai u la ong, "u Ephraim u long u khun baieit jong nga? U long u khun uba itynnad? Namarkata la pynkhih ia ki snier jong nga na ka bynta-jong u ; da shisha ngan isynei ia u." (Jer. 31: 20). U David uba sngewthuh shaphang kane ka jing-i-syn-ei-blei, haba u hap ha ka pop u la kyang, "To i-syn-ei ia nga Ah U Blei, katba kum ka jingkynrei ki jingisynei bajem jong me, to pyndam noh ia ki jingpalat jong nga." (Salm 51 : 1). Ha ka jingshisha, wat U Jisu ruh u wan sha ka pyrthei, dei namar ka jingieit ba i-syn-ei jong U Blei ia u briew bad kumta u kwah ban pynim ia ki.

Une U Blei uba ieit bad ba isynei ia la ki briew u kham jied ia ka jing-i-syn-ei ban ia ka jingkñia ha u. (Mathaios 9: 13). Bad U Jisu ruh u la hikai, "To long phi kiba isynei, kumba U Kpa jong phi ruh

u long uba i-syn-ei." (Loukas 6 : 36). Namarkata uno-uno ruh um pat lah ban long 'Ka Mluh' ha ka pyrthei lymda kane ka jinglong 'Ba-i-syn-ei' ka don bad u.

(*vi*) **Ka Jingkhuid**

Lada don uno-uno u briew u ban ioh-i ia U Blei, dei tang uba khuid. Ka jingkhuid ka long ka jinglong ka jong U Blei, kaba lah ban ioh tang ki briew ia kiba ma-u, u la pynkyrpang. Ha ka por mynhyndai, ki khun Israel ki kheiñ ba ki tiar, ba la pyndonkam na ka bynta U Blei, ki long kiba khuid. Ia kum kine ki tiar, ki da pynkyrpang ia ki na kiwei pat. U Blei ruh borabor u khot ia la ki briew sha kane ka jingpynkyrpang ban long kiba khuid na ka bynta ki jong u. U la long na ka bynta ki khun Israel, ki briew kiba u la pynkyrpang, kumne, "Phin long kiba khuid ia nga : naba ma-nga U Trai Nga long uba khuid, bad nga la pynkyrpang ia phi na ki jaid bynriew, ia ka ban long ki jong nga hi." (Lebitikos 20 : 26). Kane ka jingkhot ia ki khun Israel mynhyndai ka long ruh na ka bynta ki khun Israel ba kynja-mynsiem, kaba long ki Khristan.

Ki Khristan ki dei ban long ki briew kiba khuid namar ba U Kynrad jong ki hi U Jisu Khrist u long uba khuid. Ma-u, u la wan ban shim ia ka jinglong briew, hynrei u long khlem pop. Kane ka pyn-i ba lyngba ka jingngeit ha U Jisu Khrist, ki Khristan ki lah ban long kiba lait na ka pop bad kiba im ha ka jingkhuid. U Apostol Paul u ong kumne ia ki nongbud jong U Jisu Khrist, "Bad ia phi, kiba la long mynno mynno ruh ki khun sohsyiem

bad ki nongshun ha la ki jingmut ha ki kam basniew jong phi, hynrei mynta u la pyniasuk noh ha ka med ka doh jong u da ka jingiap, ia ka ban pynieng ia phi kiba khuid bad kiba khlem pop bad kiba khlem jingduna ha khmat jong u." (Kol. 1. 21 22). Namarkata, ki Khristan ki dei ban sngewshlur da ka bor jong U Blei, ban iai beh sha ka jingkhuid bad ban sngap ia kaei kaba u Paul u ong, "Namarkata haba ngi don kine ki jingkular, ko ki Hep, to ngin ia pynkhuid noh ia lade na ka jingbit tngit ka doh bad ka mynsiem baroh, da kaba pynjanai ia ka jingkhuid ha ka jingsheptieng ia U Blei." (II Kor. 7 : 1).

Kaba sngewsih eh ka long, ba bun ki nong iaphla khristan kim treh pyrthuh bud ia U Kynrad jong ki, hynrei ki im ha ka jingbymkhuid. Bun ki bymkhuid ha ka bam ka dih, ha ka shongkha shongman, ha ka kren ka khana, ha ki kam ki kti bad ha ki jingmut jingpyrkhat. Ki khristan bym khuid ki la dei ban kynmaw ia ki kyntien U Jisu Khrist hi kiba u ong, "Uta u shakri te uba la tip ia ka mon U Kynrad jong u, bad u bym shym la pynkhreh, lymne leh katba kum ka mon jong u, yn sympat ia u da ki bun thri." (Loukas 12 : 47). Kito kiba tip namarkata ba ki dei ban im khuid, hynrei kim shym im, to kylla-kaba-mut naba ka lynti sha U Blei ka dei ka jingkhuid. Dei lyngba ka jingkhuid ba ka pyrthei kan ioh tip bad ioh mád ia u Khristan kum 'Ka Mluh' jong ka.

(vii) **Ka Jingpyniasuk**

Kine ki sngi mynta ki dei ki sngi jong ki jingialeh, ki jingkulmar, ki jingiakajia, ki jingia-

shoh iadat bad ki jingiakynat kylleng, sawdong ka pyrthei. Kane ka jia hapdeng ki ri ka Pyrthei, hapdeng kawei ka jaitbynriew bad kawei pat, hapoh ïing-poh sem bad kumta ka jot ka longbriew-man-briew. Haba shu peit la i duh jingkyrmen bad imat kumba ka jingsuk ka la phet sha ki mrad. Lada don kano kano ka jingkhot ia ki khristan kaba kham kyrkieh eh ha kine ki sngi kiba mynta, kan dei ka jingkhot sha ka jingpyniasuk. "Suk kiba pyniasuk : naba yn khot ia ki ki khun U Blei." (Mathaios 5 : 9).

Ka kam kaba kongsan eh jong U KHUN U BLEI, ka dei ha kaba u wan rah ia ka jingiasuk hapdeng u briew bad u Blei. U dei ma u, u Ksiang jong ka jutang kaba thymmai (Hebru 9 : 15, 12 : 24) bad nalor jong u ym don da uwei pat u ban wan rah ia ka jingiasuk hapdeng u briew bad U Blei (I Tim. 2:5). Namarkata la khot ia u, U Syiem ka jingsuk. Ki khristan kum ki nongbud ki jong u, ki dei ban shim ia kane ka jingkhot da ka jingsngewkhia. Ki dei ban sngew ba, kumba ki la ioh ia ka jingpyniasuk bad U Blei lyngba U Jisu Khrist, ki long ki nongwád ia ka jingiasuk hapdeng ki briew. Hoid, kane kam long kaba suk, namar haba wád ia ka jingiasuk shibun ruh kin mih ki nongshun. Ka kamram jong u Soitan ka long ban bet ia u symbai jong ka jingiakajia, namarkata, un ym shongthait ban ialeh ia kito kiba wád ia ka jingsuk. Hynrei kum ki khun U Blei, ki Khristan ki dei ban sngewthuh ia ka jing-sngewskhem kaba u Paul u ong, "Lada U Blei u long na ka bynta jong ngi, uei uta u ban ialeh bad ngi ?" (Rom. 8 : 31). Shuh shuh, hapdeng ki nong-

shun kiba bun, ka pyrthei hi ka ñiewkor ia ki nongpyniasuk bad kane hi kan khring ia kiwei pat sha U Khrist.

(viii) Ka Jingsuk hapdeng ki jingjynjar

Lada don kano kano kaba ka pyrthei kam sngewthuh la ka ioh-i, bad kan sa sngewthuh hadien, ka dei ka jingsuk hapdeng ki jingjynjar. Hynrei ki Khristan kiba shisha ki sngewthuh ia kane namar ka dei ka jinghikai U Kynrad jong ki hi. U Jisu u ong, "Suk kiba ioh pynshitom na ka bynta ka hok : naba jong ki long ka hima ki bneng. Suk ma-phi haba kin ia kren beiñ, bad pynshitom ia phi, bad ba kin ong ki ktien bymman baroh ruh ia phi na ka bynta jong nga, haba ki shu lamler. To ia kmen, to ia shadkmen ruh : namar kaba khraw ka bainong jong phi ha ki bneng : naba kumta ki la ia pynshitom ia ki nongiathuh-lypa kiba la mynshuwa jong phi." (Mathaios 5 : 10-12).

Kane ka jingkhot jong U Jisu ia ki nongbúd jong u ka long mar-khongpong bad ka jingkhmih lynti bad jingsngew jong ka pyrthei. Ha ka pyrthei, ka jingsuk ka don haba ka don ka spah, ka jingshongshngaiñ, ka jingbymshah kren beiñ bad haba kiei kiei ki iaid beit. Ha ki Khristan, kine ruh ki long kiba donkam, hynrei kim kheiñ ia ki jingshah shitom na ka bynta U Kynrad jong ki namar ki sngewthuh ia ki jingkular jong u. Don lai tylli ki jingkular ba kongsan jong u. U la kular—

(1) Ia ka jing-jop : Hadien ka jingmih-pat U Jisu u ong, "Nga la kren ia kine kiei-kiei ruh ha phi, ba phin ioh ka jingsuk ha nga ; ha kata ka pyrthei phin ioh ka jynjar, hynrei to long shlur phi ! Nga nga la

jop ia kata ka pyrthei." (Ioannis 16 : 33). Kane ka jingkular ka wan hadien ka jingjop jong u. U Jisu u la jop ia ka bor u bymman uba pynshitom ia u, uba kren beiñ, hoid, uba pyrshang ban jop ia U Jisu, wat halor ka diengphna hi. Hynrei U Jisu u la jop thiaw ia kata. Bad ha kaba u ai ia U Mynsiem Bakhuid ha kiba ngeit, ka bor jong ka jingjop ruh ka wan ha kiba snoh tang ha u.

(2) Ia ka jingdon ryngkat jong u : Shuwa ba U Jisu un kiew sha bneng, u phah ia ki briew jong u ban trei ia ka kam jong u bad u ong artat, "Ha khmih ruh nga nga long ryngkat bad phi ha la ka sngi, haduh kaba wai noh ka pyrthei." (Math. 28 : 20). Kane ka jingphah ka long ia baroh ki Khristan bad namarkata ka jingkular ia ka jingdonryngkat ruh ka long na ka bynta ia baroh. Haba im namar U Jisu dei ban khmih lynti ia ka jingshahshitom. Lada yn pule ia ka history jong ka Balang naduh ka spah snem kaba nyngkong, lah ban ioh-i ba ki riewngeit ki la iaid lyngba jong ka ding jong ka jingpynshitom beiñ. U Jisu u ong, "Lada ka pyrthei ka shun ia phi, phi tip ba ka la shun ia nga mynshuwa ia phi. (Ioannis 15 : 18). Nangta u ong shuh shuh ia ki synran jong u, "Hynrei to sumar ia lade ; naba kin ai noh ia phi ha ki jingbishar, bad ha ki synagog yn sympat ia phi, bad yn pynieng ia phi ha khmat ki lyngskor bad ki Syiem na ka bynta ka kyrteng jong nga,. ..Hynrei ynda kin ialam ia phi bad kin ai noh ia phi, wat sngewkhuslai lypa phi kaei ba phin kren, lymne wat puson lypa, hynrei kaei kaei ruh ba yn ai ha phi ha kata ka por, ia kata phin kren, naba phi phim long kiba kren, hynrei U Mynsiem Bakhuid." (Markos 13 : 9 11).

(3) *Ia ka bainong bakhraw* : U Jisu u la bthah ia ki synran jong u ban kmen hapdeng ki jingjynjar namar ba ka bainong kaba ap ia ki ka long kaba khraw. Haba peit hangne ha pyrthei te, ym i don bainong. Hynrei ka jingkyrmen jong u bangeit kam long tang ha kane ka pyrthei. U Paul u la ong "Lada tang ha kane ka jingim hi ngi long kiba kyrmen ha U Khrist, ngi long kiba kordit tam na ki briew baroh." (I Korinth 15 : 19). Hynrei, iaroh ia U Trai ka jingmih pat ka don ka jinglongtrai shnong ia ki khristan, ka long ka bneng bad ia kata ki iai ap khmih lynti hir hir. Ka don ka jingkyrmen ia ka jingim bymjukut, ia kaba U Blei u la kular. (Titus 1 : 2). Bad haba pule ia ka jingithuhpaw jong u Ioannis, ka long shisha ka bainong kaba khraw ban ioh shong bad U Blei. U Ioannis u thoh, "Te uwei na kita ki tymmen basan u la kylli, u da ong ha nga. kine kiba la kup kita ki jaiñkup balieh, hato ki long kiei bad nangno ki la wan ? Te nga la iathuh ha u, Ko kynrad, Me tip ma Me. Te u la ong ha nga, kine ki long kita keiñ kiba wan na kata ka jingjynjar bakhraw, bad ki la sait ia kita ki jaiñkup jong ki, bad ki la pynkhuid lieh ia ki ha ka snam jong uta U Khunlangbrot. Namarkata ki long ha khmat kata ka khet U Blei, bad ki ia shakri ia u mynsngi bad mynmiet ha ka jaka kyntang jong u ; bad uta uba shong halor kata ka khet un shong kah halor jong ki. Kin ym thngan shuh, lymne sliang shuh, lymne ka sngi kan ym ioh shoh ha ki, lymne kano kano ka jingshit ; naba uta U Khunlangbrot uba hapdeng kata ka khet un sharai ia ki, bad un ialam lynti ia ki sha ki pukri um ka jingim ; bad U Blei un ñiad noh ia ka jingjáwummat baroh na ki khmat jong ki." (Jingpynpaw 7 : 13-17).

Ka pyrthei ka bym sngewthuh ne tip ia kine ki jingkular ka lyngngoh bad ka kylli, balei ba ki khristan ki kloi ban shah katne ? Na kane ka jingkylli, ka pynpyrkhat ia ki briew jong ka pyrthei bad bunsien ka long ka lad da kaba kin tip ia U Jisu Khrist. Ki la don ki jingjia kiba bun, wat hapdeng ki Kommunis hi, ha kaba ki nongpynshitom bein ia ki khristan ki phai sha U Trai, haba ki ioh-i ia ka jingshah shitom jong ki khristan. Namarkata, nalor ki jingkular ia ka jingjop, ka jingdonryngkat jong U Trai bad ka bainong ha bneng ki jingshah jynjar na ka bynta U Khrist ki long ki jingphla ia ka kyrteng jong u. Ka la dei ia ki khristan ban ong kumba ong u Paul, "Long ba la kyrkhu ia U Blei bad ia U Kpa U Jisu Khrist uba U Trai jong ngi, U Kpa ki jingisynei bad U Blei ka jingpyntngen baroh. Uba pyntngen ia ngi ha ka jingjynjar jong ngi baroh, khnang ia ka ban aibor ia ngi ban pyntngen ia kita kiba ha kano kano ka jingjynjar da kata ka jingpyntngen da kaba la pyntngen ia ngi hi da U Blei." (II Kor. 1 : 3-4).

Kitei ki jinglong ia kiba la kdew haneng ki dei ki jinghikai jong U Jisu. Hadien ba u la ai ia kine ki khmat ba kongsan, U Jisu u la ong ia kito ki nongbúd jong u, kiba don napdeng ki nongsngap ia ka jingialap jong u, ba ki long "Ka Mluh ka Pyrthei" bad "Ka Jingshai ka Pyrthei." Kine ki ar tylli ki long tang kum ki dur ban ai nuksa ia ka jinglong jong ki Synran kaba ki dei ban long bad ban pynpaw hakhmat ka pyrthei. Haba u la lah ai ia kine ki ar tylli ki dur, U Jisu u la nangialap shuh shuh ban batai bniah ia kitei ki jinglong ba la kdew haneng. U Jisu u la leh ia kata da kaba u pynphai ia ki

nongsngap sha ka hukum jong ka jutang barim bad u da pyn-i artad ba ha ka hukum bathymmai, kaba long ki jinghikai U Jisu Khrist ka jingdawa ka long kham khraw. Ha ka kitab barim, ym dei ban pyniap, ha U Khrist ym dei wat ban i-sih ruh. Ha ka aiñ barim, ym dei ban klim, hynrei ha ka aiñ thymmai, ting ba peit i-kwah ia ka briew ruh ym long. U Jisu u la hikai shibun kiei kiei, kiba pynkyndit ia ki nongsngap. (Pule Math. 5 : 17, 7 : 29). Bad ia kine ki jinghikai bad jingdawa baroh yn ym lah ban búd lymda la ioh ia kitei ki jinglong ba la jer, 'Ki jinglong jong uba la kylla mluh.'

Ki jinglong jong uba la kylla mluh ia kiba la jer haneng, ki long shisha ki jinglong kiba eh ia u briew ban ioh. Ha ka jinglong tynrai hi u briew u long uba pop bad ba bymman. Ka ong ka ktien ka jong U Blei, "Namar baroh ki la leh pop, bad ki la duh lehnoh-ei ia ka burom ka jong U Blei." (Rom. 3 : 23). Te kumno u briew uba pop u lah ban ioh ia kitei ki jinglong ? Dei tang ynda haba u wan phai sha U Jisu Khrist. "Kumta lada uei-uei ruh u don ha U Khrist, u long u jingthaw bathymmai ; kiei kiei ruh kiba rim ki la duh noh, ha khmih kiei kiei baroh ki la jia long kiba thymmai." (II Korinth 5 : 17). Ki jinglong ia kiba ngi la jer ki dei ki jinglong ba thymmai, bad tang kiba don ha U Khrist, ki ioh ia kine ki jinglong.

Kaei ka jingmut ban don ha U Khrist ? U Jisu u la leit noh na kane ka pyrthei, shwa ba un leit, u la kular ia U Mynsiem Bakhuid uba long U Nongpyntngen bad u nongpynkynduh shaphang ka pop, ka hok bad ka jingbishar de. (Ioannis 16 : 7-11).

Lyngba U Mynsiem Bakhuid ki briew ki wan sha U Blei, da ka jingshah-iap ka jong U Jisu. U Mynsiem Bakhuid u long ka synjat jong ka jingdonryngkat U Blei. (II Korinth 1 : 22), Bad namarkata ban don ha U Khrist ka mut ban don ia U Mynsiem Bakhuid uba u la phah. Ha ka jingshisha ia u briew la pynlong 'mluh' lyngba U Mynsiem Bakhuid. "Naba ia u briew baroh yn kyllan mluh da ka ding, kumba kyllan mluh da ka mluh ia ka jingkñia baroh" (Markos 9 : 42). Ka ding hangne ka mut ia ka jingjynjar ne ka lah ruh ban mut ia ka ding U Mynsiem Bakhuid. Dei namarkata ka daw kito kiba don U Mynsiem Bakhuid ki dei ban sei ia u soh jong "Ka jingieij, ka jingkmen, ka jingsuk, ka jingshih slem, ka jinglehsbun, ka jingbha, ka jingiaineh, ka jingjemnud, ka Bor halor lade, (Galatia 5 : 22), bad kine ki jinglong ki ia syriem dur bha bad kito ki jinglong jong kiba U Jisu u ong, "Phi long ka Mluh ka Pyrthei."

Ka Pyrthei ka ap-khmih ia ki khristan bad ka kwah ban mád ia ka jingbang, jingpynbha bad jingstad jong ki. Kane ka dei ka jingkhot kaba shaneng eh kaba uwei-pa-uwei u nongphla khristan u dei ban puson bha, namar halor jong ka, yn pynshong nongrim ia ka jingbishar bad ruh ia ka bainong ka ban sám ha uwei-pa-uwei.



LYNNONG III.

KAEI KA PYRTHEI ?

Ka don ka jingiapher kaba khraw ha ka ktien haba u Ioannis u ong, "Naba U Blei u ieij katta katta ia ka pyrthei" (Ioannis 3 : 16) bad haba u ong, "Phi wat ieij ia ka pyrthei." (Ioannis 2 : 15). Ha baroh ar jaka u Ioannis u pyndonkam ia ka ktien "Pyrthei" bad ha ka ktien Krik "Kosmos." Ha kaba nyngkong, u Ioannis u thew khlem pep ia ki briew. U Blei u ieij ia kata kaba u la thaw bad khamtam eh ia u briew uba u la thaw ha ka dur ka jong u hi. Dei namarkata ka daw u la aiti ia U Khun jong u, U Jisu Khrist, ban iap na ka bynta ki briew. Ha kaba ar, u Ioannis u thew ia ka pyrthei jong ka jingsniew bad ki kam sniew ki jong ka. Kane ka mut ia kiei kiei ki jong ka pyrthei la ki tiar, ki kam ki jam, ki jingsngewbha ne ki jingpyrkhat ia ka, kiba long pyrshah ia ka mon U Blei.

Haba U Jisu pat u ong, "Phi long ka mluh ka pyrthei," (Mathaios 5 : 13), ha ka jingshisha u ong, "Phi long ka mluh ka khyndew." Ka ktien Krik kaba la pyndonkam ka long "Kes," bad kane ka thew beit ia ka khyndew (Earth). Ka khyndew kaba mut ia ka dewmed, ki dieng ki siej, ki wah, ki duriaw bad kiei kiei kiba don hapoh khyndew. Hato U Jisu u ong ia ki khristan ban long "Ka mluh jong ka khyndew" ha ka jingmut ba la batai haneng ? Ym dei ban klet ba kane ka long tang ka dur, kaba ban jur ha ka jinglong mluh bad ym ha ka jingmut jong ka ktien khyndew (Kes). Hynrei kane ka "Jinglong mluh" ruh kan long khlem jingmut lymda kane ka ktien "khyndew" ka don.

Wat la ka jingmut jong kane ka ktien khyndew ka thew beit ia kiei kiei kiba don halor bad hapoh ka khyndew, ka lah ruh ban mut ia ki briew. Lah ban sngewthuh kham shai ia kane, na ka jingkren U Jisu ia la ki jong ki synran shuwa ba un kiew sha bneng. "Hynrei phin iohpdiang ia ka Bor ynda la wan U Mynsiem Bakhuid ha phi ; bad phin long ki nongphla ia nga ha Jerusalem, bad ha Judia baroh bad ha Samaria, bad haduh bakut ka pyrthei.' (Kam ki Apostol 1 : 8). Ka ktien "Pyrthei" hangne ruh ka mut khyndew (Kes). Hynrei kaba shai kdar ka long ba U Jisu u khot ia ki synran jong u ban long sakhi hapdeng ki briew. Ban long "Ka mluh jong ka pyrthei," namarkata, ka mut ban long mluh ne sakhi hapdeng ki briew, bad kane ka lah ban long tad ynda la pynkylla mluh ia u briew, da U Mynsiem Bakhuid kumba la batai ha ka lynnong kaba ar.

Ka pyrthei jong ki briew ka thew ia ka jingim jong ki briew baroh khoit haba shim kyllum ia ki. Ia kane ka pyrthei la pynpaw ha ki jingiadei, uwei bad kiwei pat, lane ha ki jingiadei u briew bad ki kam ki jam ha kane ka pyrthei. Uwei-pa-uwei u briew u don ka med, ka jingsngew, ka jingkwah, ka jingngeit bad ka bor pyrkhat. Une u pynpaw ia kine ki jinglong jong u sha kitei ki jingiadei kumba la kdew haneng. Don saw bynta ha kaba lah ban ioh-i shai ia kane ka jingiadei. Kata ka long ka jingiadei ha iing ha sem, ha ka imlang sahlang, ha ka trei ka ktah bad ha ka saiñpyrthei. Namarkata, lada u briew u dei ban long u sakhi jong U Trai, u dei ban long ka mluh jong ka pyrthei ha kitei ki saw bynta.

LYNNONG IV.

U KHRISTAN HA ÏING HA SEM

Lada don kano kano ka jaka kaba eh ia u briew ban im shisha kum u Khristan, dei ha ïing ha sem. Ha ka jingiadei kaba shabar, u briew u lah ban leh mynleh riewblei da kaba suk, hynrei ha khmat ka lok ne ki khun ka long kaba shitom. Ki dei kiba ha ïing borabor kiba ioh-i ia u briew kumba u long. Ka long thik kum ka briew kaba tah bad pynbha-briew ia lade haba ka mih shabar. Ki briew kiba ia kynduh ia ka, kim tip haduh katno ka jingbhabriew ne sniewbriew jong ka. U lok pat uba dei ban kdup thiah ia ka mynmiet ne uba ioh-i ia ka mar ia kynjat shaï, uba peit ia ka tang mar shu dep bta khmat, u tip ia ka thik kumba ka long. Don bun ki briew kiba ioh ia ka jingiaroh na kiwei pat, hynrei ka lok bad ki khun ki kynshi. Kane kam long ka jingim kaba sngewtynnad. Ka jingieij ka sdang na ïing bad ka dur bashisha jong u Khristan ka dei ban paw ha rympei.

Ki don shibun ki jingiadei ha ïing ha sem kiba ka Ktien U Blei ka hikai ia ngi. Kine harum ki long katto katne na kita ki jinghikai :—

Ka Jingiadei u tnga bad ka tnga
(Ephesos 5 : 21-33).

Ha kane ka jingiadei la pynpaw ia ka jingieij kaba khraw tam hapdeng ki briew, kat haduh ba la ai ia ka kum ka nuksa jong ka jingieij U Jisu ia la ka Balang. Kumba ka jingieij kam lah ban long

tang shiliang, kumta ruh ki don ki kamram ba dei ban pyndep da baroh arliang.

(i) **Ka kamram ka tnga**

"Te ki kynthei, kin pynkohnguh ia lade ha ki tnga la ki jong hi, kumba ha U Trai." —(dkhot 21).

Kane ka jingkyntu ka mih namar ba kam long kaba jem ban kohnguh. Ki kynthei ki dei ban da pynkohnguh ia ka jong ka mon ha la u tnga. U Paul u thoh ha ki briew kiba ki kynthei jong ki kim don hok ei ei ha ka jinghiar pateng, ka kur ka jait ne ka spah ka hajar. Hynrei wat la katta ruh kam long kaba suk ia ki ban kohnguh Katno tam lei lei hapdeng jong ngi ki khun Khasi-khara, ki pnar bad ki war, kiba ki kynthei ki ioh ia ka jait ka kynja bad ka spah ka hajar. Da shisha kan long kaba kham eh ia ki. Hynrei ka hukum ka long ban pynkohnguh ha ki tnga la ki jong hi. Haba ki kynthei ki kohnguh ia la ki tnga, ki pynpaw ba u tnga u long u khlieh jong ka tnga bad u nongpynim ia ka med.—(dkhot 23). Ka jingkylli ka long, ha kiei ba ka tnga ka dei ban kohnguh? Don kiba kohnguh tang ha kiei kiei kiba pynsngewbha ia ki ne kiba ka mynsiem jong ki ka mon. Hynrei ka Ktien U Blei ka ong, ha kiei kiei baroh.—(dkhot 24).

Wat la katta ruh, ka jingkohnguh ka dei tang kumba ha U Trai. Ka tnga ka donhok bad ka dei ruh ban nym kohnguh ia la u tnga lada u bthah bad u iasyila ban leh ia kano kano kaba pyrshah ia ka mon U Blei.

(ii) Ka kamram u tnga

"Ki shynrang, to ieij ia la ki tnga, kumba U Khrist ruh u la ieij ia ka Balang, bad u la aiti noh ia lade na ka bynta jong ka ; ba un ioh pynkhuid ia ka, haba u la sait ia ka da ka jingsait ka um da ka Ktien ; ba un ioh pynieng ia ka ha khmat ha lade hi, ka Balang kaba donburom, ka bym don kaba thoh bria lane ka ba-sti lane kaei kaei kaba kum kita hynrei ba kan ioh long kaba khuid bad kaba khlem jingduna."—(dkhot 25-27).

Ki don shibun ki briew kiba phla bad leh riewblei ia lade hynrei kim ieij ia la ki tnga. U Jisu haba u ieij ia ka Balang, u la aiti ia lade ban pynim bad ban pyndonburom ia ka. U tnga kum u nongpynim ia ka med, u dei ban aiti ia lade ha kaba pyndip pynbiang ia la ka tnga. U dei ban pyndonburom ia ka ha ka kup ka sem bad ruh da kaba pynpaw ia ka jingieij jong u ha khmat jong ka hi bad ruh ha khmat kiwei pat. U dei ban pynhun ia ka jingkwah bad ka jingsngew jong ka. Namarkata, u tnga u dei ban sngewthuh kaei ka jingkwah bad ka jingthrang jong ka tnga jong u.

(iii) Ka kamram u tnga bad ka tnga

"Da kaba ia kohnguh paralok ha ka jingsheptieng ia U Khrist." —(dkhot 21).

Lada u tnga bad ka tnga ki dei ban pynsngewbha ia U Trai, ka dei ha ka jingiakohnguh iwei ia iwei pat. Kane ka mut ba iwei in nym lah ban leh trai-khlieh halor iwei pat ha kano kano ka kam. Ka dei namarkata, ban don ka jingiasyllok bad jingiaphylliew jingmut hapdeng jong ki. Ia ka jingpyn-i

jingmut dei ban shim da baroh arliang, hynrei ka jingrai kaba khadduh ia kano kano ka kam kan kham shong ha u shynrang namar ma-u, u long u khlieh halor jong ka kynthei. Hoid, ia kane ka jingrai u dei ban shim da ka dohnud jong ka jingieij ia la ka tnga bad ma-ka pat ruh ka dei ban pdiang da ka jingieij bad jingtieng-burom haba ka jingrai ia kano kano ka kam, kam long pyrshah ia ka mon U Blei. Haba u tnga bad ka tnga, baroh ar-ngut, ki long kiba tip bad sheptieng ia U Trai, ka jingiakohnguh paralok ka la wan hi. "Ka jingsheptieng ia U Trai ka long ka jingsdang jong ka jingstad." (Proberb 1 : 7).

Ka jingiadei ki khun bad ki kmie ki kpa —*(Ephesos 6 : 1-4)*.

Ka ïing ka lah ban long ka bneng ne ka dujok. Ka jingiadei ki kmie ki kpa bad ki khun ka long kawei na kiba donkam tam. Kumta ki donkam ban sngewthuh bha ia la ki kamram khnang ba ka long-ïing long-sem kan long kaba suk.

(i) Ka kamram ki khun

"To burom ia la u kpa bad ia la ka kmie ba yn pynslem ia ka rta jong me ha ka khyndew ia kaba U Trai U Blei jong me u ai ha me." (Eksodos 20 : 12).

"Ko khun, to sngap ia ka jinghikai u kpa jong me bad wat lyndet ia ka hukum ka kmie jong me : naba kin long ka pansngiat ka burom ia ka khlieh jong me bad ki kynjri baroh sawdong ka ryndang jong me." (Proberb 1 : 8-9).

"Phi ki khun to kohnguh ia la ki kmie ki kpa ha U Trai namar kane ka long kaba dei keiñ.

To burom ia la u kpa, bad ia la ka kmie (kaba long ka hukum kaba nyngkong ba don jingkular) ba men ioh manbha bad ba men ioh im slem ha ka pyrthei." (Ephesos 6 : 1-3).

Kine ki dkhot haneng ki kren shai ba ka kamram jong ki khun ka long ban kohnguh bad burom ia la ki kmie ki kpa. Ka ju don ka jingsngewthuh bakla ba kane ka hukum ka long tang ia ki khynnah rit. Hynrei ka Ktien U Blei ka ong ia ki khun. Ki lah ban long kiba la samla ne kiba ia lade ruh kiba la don khun don kti. Hynrei haba ki kmie ki kpa ki dang don, ki dei hi ban kohnguh bad ban burom haba ki ong ia ki ia kaba dei, ka bym long pyrshah ia ka mon U Trai.

Kane ka hukum ka don bad ki jingkular kiba khraw. Ia kiba kohnguh, U Blei un ai ka rta kaba slem, ka jingmanbha bad ka burom. Ka pansngiat, bad u kynjri ksiar ba la ong ha ki proberb, ki long baroh ar ki dak jong ka burom ia ki nongjop. Ka jingim jong u Joseph, u Samuel, u Dabid bad kiwei kiwei kiba ngi shem ha ka Jutang bakhuid, ki pynshisha ia kine ki jingkular. Ko ki khun, to kohnguh bad burom ia la ki kmie ki kpa.

(ii) **Ka kamram ki kmie ki kpa**

Lada ka hukum ka long kaba eh ia ki khun, ka long kham eh ia ki kmie ki kpa, namar ba ki long ki sordar halor la ki khun kiba U Blei u la ai bad ki don ka jingkitkhlieh kaba khraw ia la ki khun. Nalor kaba pyndap ia ka bam ka dih bad ka kup ka sem, ka jinghikai bad ka jingim ki long kiba kham donkam ha ka jingpynheh-pynsan ia la ki khun.

"Phi ruh ki kpa, to wat pynbitar ia la ki khun: hynrei to bsa pjiah ia ki ha ka jinghikai bad ka jingsneng U Trai." (Ephesos 6 : 4).

Kumno ki kmie ki kpa ki pynbitar ia la ki khun?

(a) Haba kim im kum ba ki phla.

Ka jabieng u khynnah ka long kum ka kor shon dur ba don bad ka phlim. Ka phlim ka pynmih ia ka dur ba la shon. Lada ka jingshai ka bha, ka dur ka i-tynnad. Lada ym don jingshai ka dur kan long dum ban i-sih. Ki kmie ki kpa ruh haba ki long jingshai lyngba ki kam jong ki, ki khun jong ki ki ioh ia ka dur ba i-tynnad bad pyrthuh búd ia ki. Hynrei lada ki kam jong ki, ki long ki kam jingdum bad kim ia dei bad ka jingphla khristan jong ki, ka pynmih ia ka dur kaba sniew kaba ki khun kin i-beiñ.

(b) Haba kim sngewthuh ia la ki khun.

Kane ka mih namar ba ki kmie ki kpa kim ju don por bad ki khun. Ki kmie ki kpa ki dei ban pyllut por man la ka sngi bad ki khun ha kaba iathuh khana, ha kaba ialeh-kai ne ha kaba iasyllok tang ar-ngut hi. Ia kane dei ban pynmlien naduh ba ki khun ki dang rit. Lada don ba sngewphylla, balei ba ki khun jong ki kim ju ia phylliew mynsiem bad ki kmie ki kpa haba ki shem jingeh ne ha ki kam samla, ka daw ka long namar ba ki kmie ki kpa hi kim ju ai por ia ki khun.

(k) Haba kim ai ia ki jingdonkam jong ki.

Don lai tylli ki jingdonkam ha u briew. Ki don kiba dei na ka bynta ka med, ki don ruh kiba dei na ka bynta ka jingmut jingpyrkhat bad ki jingdon-

kam jong ka mynsiem. Ha ka liang ka med kiba bun hi ki kmie ki kpa ki pynbiang. Ha ka liang ka jingmut jingpyrkhat, bunsien ki kmie ki kpa ki sngewsalia haba ki khun ki thlia ia ki da ki jingkylli kiba bun. Naduh ba u khynnah u dang rit, u thew bad pyrkhat ha ka jingmut jong u, ia kiei kiei kiba u i-phylla. Kumta u kylli u pyrthew. Lada ki kmie ki kpa kim don por ban jubab ne ki ai da ki jingjubab ki bym shisha, kan pynlong ia u khynnah ba un ym kylli shuh hadien namar kim shym lah ban pynbiang ia u mynshwa, bad kane kan ialam sha ka jingdkoh ha ka jingiadei ki kmie ki kpa bad ki khun. Ha ka liang kaba kynja mynsiem, u khynnah u donkam naduh dang rit. Lada u khynnah um ioh ia kane, kan pynlong ia u ba un tim kylla ia la ki kmie ki kpa haba u hap ha ka apot jong ka pop.

(d) Haba kim pynshitom ia ki khun lada ki leh bakla.

"Uta u bym pyndonkam ia la u dieng-sympat u shun ia la u khun: hynrei uta uba ieij ia u u sneng sympat ia u haba u dang khynnah."

"To sneng ia la u khun, haba don ka jingkyrmen bad wat thew la ka dohnud ban pyniap ia u."

"To hikai ia u khynnah ha ka lynti ba u dei ban leit, te un ym kynriah na ka wat haba u la tymmen."

"Ia ka jingbieit la teh song ha ka dohnud u khynnah, hynrei u dieng ka jingsneng sympat un beh ia ka sha jngái na u."

"Wat khang ia ka jingsneng na u khynnah: naba lada men sympat ia u da u thri, un ym iap.

To men sympat ia u da u thri, te men pynim ia ka mynsiem jong u na ka jingtep." (Proberb 13 : 24, 19 : 18 ; 22 : 6, 15 ; 23 : 13-14).

Ki riewstad ha ka thoh ka pule ki lah ban ong ba u dieng-sympat um bha na ka bynta ki khynnah. Hynrei ha ka jingpynheh pynsan da ki kmie ki kpa u dieng-sympat u iarap kat kum ba la thoh ha ka Ktien U Blei. Lada u diengsympat u jngái, ka pyn-i ba ki kmie ki kpa kim suidñiew ia ka jinglong jingim jong ki khun bad kane kan pynbitar ia la ki khun haba ki la heh.

(e) Haba kim shaniah ia ki bad kim ai ia ka jingkitkhlieh ha ki.

Kane ka mih namar ba ki kmie ki kpa ki kheiñ khyllung sah ia la ki khun. Wat la ki la heh bad ladei ka por ba ki khun kin shim ia ka jingkitkhlieh, hynrei ki kmie ki kpa pat kim ai ia ki ba kin leh ia ki kam kiba don ka jingkitkhlieh.

(g) Haba ki phah ia ki ban leh ia kaei kaba ki kim juh leh ia lade.

Kane ka pynbitar jur ia ki khun. Bun ki kmie ki kpa ki phah ia ki khun ban leit jingiaseng, ia lade pat kim ju leit. Ki kwah ia ki khun ban long kiba duwai, hynrei ki khun kim ju ioh-i ia ki ba ki duwai. Ki kwah ruh ia ki khun ban spel lyndet ia ka Kotbah, hynrei ki khun ki tip biang biang ba ka Kotbah ki kmie ki kpa jong ki, ka shu bthuh ha kyndong.

(ng) Haba ki khang ia ki khun ban leh ia kaei kaba ma-ki ki leh.

Kane ruh ka long kaba pynshla bha ia ki khun. U kpa bad ka kmie kiba dihkiad kim lah ban

khang ia ki khun ban leh kumta. Lada u kpa ne ka kmie ki tuh, hato ki lah ban khang ia ki khun? Ki kmie ki kpa ki dei ban pyrkhat, kaei kaba ki kim kwah ba ki khun kin leh, bad ia kita, lada ki kmie ki kpa ki dang leh, ki dei ban sangeh shisyndon shwa ba kin sneng ia ki khun jong ki.

Ki kmie ki dei ban pynheh pynsan ia la ki khun ha ka jingsheptieng ia U Trai bad ha ki aiñ jong u hi. Hynrei ki lah ban leh ia kata tang haba ia ki ruh la hikai hi da U Trai bad ki sheptieng ruh ia ki hukum ba u la ai.

Ka jingiadei hapdeng ki kur bad ki kha

Hapdeng u Khasi, ym lah ban kiar na ki kur bad ki kha haba ia kren shaphang ka iing ka sem. U Khristan u dei ban im ka jingim kaba long nuksa. ym tang hapdeng ka lok bad ki khun, hynrei hapdeng ki kur bad ki kha kumjuh. Kata ka mut dei ban kheiñ-kor ia ka kamram, ka burom bad ka jingiaid beit ha ka jait ka kynja bad ha ka kur ka kha. Ia ka lynti ha ka shongkha ka shongman ruh dei ban burom, kat kum ka dustur bad riti ka jait bynriew Khasi. Ka shongsang bad ka klim ki dei ban jngái na ka lynti iaid u Khristan, namar kiba kum kita kin ym ioh bynta ha ki hima U Blei. Ka burom ia u kñi u pyrsa, ia ka meikha meipun ka dei ban don bad ban ñiewkor ia baroh khoit ki dustur kiba donakor. Hynrei wat ha kane ka jingiadei ruh, yn ym lah ban ñiewkor ia ka dustur ka bym ia dei bad ka mon jong U Blei.

Haba peit na kine ki jingiadei baroh ha ïing ha sem, u Khristan u lah ban pyndep tang lada u la ioh ia ka jinglong mluh kaba shisha.

LYNNONG V

U KHRISTAN HA KA IMLANG SAHLANG

Ia u briew la thaw ba um lah ban im marwei. Nalor ki kur bad ki kha, u don ruh ia la ki para-marjan, kiba u ia kynduh bad ia dei kam man ka sngi. Hynrei uei u para-marjan ? Hato u dei uto uba marsyndah ïing bad phi ? U dei uto uba shong ha syndah jong phi haba phi don ha jingtrei ? Ne ha skul ? Ne ha jingiaseng ?

U Nongsamaria uba bha

(Loukas 10 25-37).

Ha kawei ka por uwei u riewsaid u la kylli ia U Jisu, kaei ba u dei ban leh ban ioh ia ka jingim bymjukut U Jisu u pynphai pat da ka jingkylli ha u riewsaid, da kaba ong,, "La thoh aiu ha ka hukum ?" U riewsaid u la jubab da kaba spel lyndet ia ka hukum, "Men ieij ia U Trai uba U Blei jong me da ka dohnud jong me baroh, bad da ka mynsiem jong me baroh, bad da ka bor jong me baroh, bad da ka jingmut jong me baroh, bad ia la u paramarjan kumba ia lade." U Jisu u la bthah ia u ban leh kumta. Hynrei une u riewsaid u la kylli biang, "Uno te uba long u paramarjan jong nga?"

Ha kaba jubab ia kane ka jingkylli U Jisu u la iathuh ia u ia ka jingiathuh khana shaphang uwei u briew uba shah lute, shah shoh bad shah bret ha lynti. Don lai ngut ki briew kiba ioh-i ia u, hynrei tang uwei uba kloi, ban iarap ia u. Uta u briew uba iarap um dei u para-shnong para-thaw bad um dei uba ia i-thuh i-thaw. Ha ka jingshisha, une uba

mynsaw uba long u Jiw bad une uba sumar uba long u Nongsamaria, kim bit ban ia khleh lang, ia bam-lang ne ia iaid-lang. Hynrei une u klet ia kita ki jingiapher bad u kynmaw tang ia kawei bad kata ka long ba une u briew u donkam ia ka jingiarap. Bad la ong hangne, ba une u briew uba sumar u dei u para-marjan jong uta uba mynsaw. Ngi lah ban ong ha kawei pat ka rukom ba ha ka jingim jong u Khristan ha ka imlang sahlang, u para-marjan dei uba donkam ia ka jingiarap. Lehse dei halor kane ka jingshisha ba u Paul u kyntu ia ki 'riew ngeit ha Rom, da kaba ong, "To ia kmen, lem bad kita kiba ia kmen, to iaiám lem bad kita kiba iám." (Rom 12 : 15).

Ka Jingkmen jong ki briew

Don bun ki khep ha kaba ki briew ki pynpaw ia ka jingkmen jong ki. Ka jingshongkurim, ka jingkiew iing thymmai ban pynpaw ia ka jingsngewnguh ia U Blei, ka jingdap snem ki khun ki kti, ka jingjop ha ka jingialeh bad kiwei pat ki long ki kam kiba ki briew ki shait leh-kmen. Kum hi kane ka por, ki kwah ia ki kur ki kha bad ki para marjan marpa ban ia leh kmen bad ki. Hynrei ki don ki briew ki bym treh ban ia leh kmen bad kita kiba ioh ia ka jingkmen. Ka daw ka long namar ka jingbishni, ka jingibeiñ ne ka jingsarong. Kum ki khristan, dei ban sngewthuh ba haba ki briew ki khot ban ia leh kmen bad ki, ki donkam ia ka jingiarap ban ia don ryngkat bad ki. Da ka jingsngewrit ki nongshah khot ki dei ban leit bad iakmen bad kiba khot.

Ka jingiam jong ki briew

Ka jingiám kam da mut eh ki ummat. Ha ka jingshisha don ki ummat kmen ruh. Ki ummat hi ki mih na ka jingdap ka dohnud. Don ka por ha kaba ka jingkthang ka dohnud ka long shaba palat ka bor pyrkhat, ba ki ummat kim mih shuh. Namar kata ka jingiám khlem ummat ka long kaba kham ktah jur ia ka jingim u briew.

Ki briew ki iám haba ki sngewsih. Ka jingsngewsih ka lah ban long na ka jingduk, ka jingjynjar, ka jingpang jingshitom bad ka jingiap hi. Kum ha kine ki por la khot ia ki khristan ban long ki para-marjan da kaba la kloi ban long ki shakri ha kaba pyn-i ia ka jingieij ha kito kiba donkam. Kane ka long ka jingkhot ban búd ia ki dienjat ki jong U Jisu Khrist. U Jisu u la pynpaw ia kane ka mynsiem ha ki ktien bad ki kam.

Ha kaba U Jisu u la sdang ban trei ia ka kam u la pule ia ka jingiathuhlpa shaphang jong u hi. "U Mynsiem U Trai u ha nga : naba u la pynsleh ia nga ia ka ban ialap ia ka Gospel ha kiba duk ; u la phah ia nga ban pynbna ia ka jingpyllait ha kiba set byndi, bad ia ka jingpynpeit pat ha kiba matlah, ban pyllait noh ha kiba la ban ka shitom. (Loukas 4 : 18)." Bun kiba shim ia kane ba ka long tang ka jingduk, ka byndi, ka jingmatlah bad ka jingshitom ba kynja mynsiem. Hynrei em. Ka mut ruh ia ka jingduk ha ka doh. Ka thew shisha ia ki koidi kiba shong phatok namar ki kam sniew jong ki. U Trai u lah ban pyllait na kano kano ka jingshitom. Kane ka dei ka Gospel bad U Jisu Khrist u la pyn-i ia kata ha ka jingtrei jong u.

U Jisu ha ka por ba u dang don ha kane ka pyrthei u la ju ia khleh lang bad ki briew kiba la ibeiñ bad kyntait da ka pyrthei. Kine ki briew ki dei kiba shem jynjar ha ka jingbanbeiñ u Soitan bad kumta ki la hap ha ki pop klim, pop awria, pop bamsap bad bun kiwei ki jait pop. Ha kaba U Jisu u ia khleh lang bad ki, u la shah kynnoh ba u long u lok jong ki nongpop bad ki nongkhrong. Hynrei U Jisu u ia khleh lang bad ki khnang ban pynim ia ki U Jisu um ju leh ia ki kam ba ki leh, hynrei u don bad ki ha ka por ba ki donkam ia ka jingiarap jong u. Kane ka long ka jingkhot ia ki khristan ruh, ba kim dei ban leh ia ki kam ba ki riewpyrthei ki leh, hynrei ki dei ban don hapdeng ki briew jong ka pyrthei ban kner ia ka kti jong ka jingiarap ha ki por ba donkam. Dei lyngba kiba kum kine ki jingiarap ne rukom shakri ba ki khristan ki lah ban long "Ka mluh" jong ka pyrthei.

Kawei na ki dkhot kiba lyngkot eh ha ka Ktien U Blei ka dei kaba ong, "U Jisu u la iám" (Ioannis 11:35). Hangne U Jisu u la iám ban pynpaw ia ka jingsngewlem bad jingsngewsynei ia ka Mari bad ka Martha ha ka jingiap u Lasaros, u para jong ki. Ka jingdon ka jong U Jisu ka la long ka jingpyntngen kaba khraw ia ka ïing jong ki.

Kine baroh ki jingleh bad jingshakri ki jong U Jisu ha ki lai snem shiteng ba u trei ki pyn-i ia ngi ba lada ngi dei ban ialap ia U Jisu Khrist, ngi dei ruh ban pyn-i ha ki kam bad ki jingleh. Hapdeng ki jingjia ha ka ri jong ngi kiba dang shen, khamtam hangne ha Shillong, ka la dei ia

kaba ngin kylli, Kaei kaba ma ngi kum ki paid khristan ngi la leh ? Hato ngi la kner mo ia ka kti jong ka jingiarap ha kito kiba shem shitom bad kiba donkam ? Ka la dei ban pynpyrkhat ia ngi kum ki khristan. Hato ngin pynpaw ia ka jingieij Blei tang ha ka ktien bad ha ki por suk pyrthei ?

Ka Kam shnong kam thaw

Don ki jait khristan ba sngewriewblei than ki bym ju kwah shuh ban ia don kti bad ka shnong ka thaw. Kane ka long ka bynidei. U Khristan hi ha ka jingshisha u dei ban long ha khmat eh ha ki kam pynbha shnong pynbha thaw. Ki don shibun ki kam kiba ki khristan ki lah bad ki dei ban ia shim bynta ha shnong ha thaw ban kham pynbha ia ka long briew man briew bad ka imlang sahlang. Kita ki jait kam ki long kum ha kaba pynkhuid shnong, ha kaba iatrei lang ban pynduhkiad, ha ki kam hikai ne ai jingtrei ia ki baduk basuk bad kiwei kiwei. U Khristan u bym don por ban peit ia ka jingbha ka shnong ka thaw bad ki marjan marpa ha ki jaka ba u don, un ym lah ban long "Ka mluh bad jingshai" jong ka pyrthei bad un ym lah ban khring ia kiwei pat ki mynsiem sha U Trai Jisu.

LYNNONG VI

U KHRISTAN HA KI JINGTREI JINGKTHAH

Ka Jingduk

Ka jingalhia ka dei kawei na ki pop ba ka Ktien U Blei ka khang pyrshah. U Khristan u dei ban long u briew uba smat ba sting, uba tip ia la ka kam ka duk bad ki kamram jong u. La buh khnang ia u briew ha kane ka pyrthei ba un trei un ktah bad un ioh ia la ka bam. U bym trei bym ktah um bit bin bam lait noh uto uba anna, u bym lah ban leh ei ei. U nongthoh ia ki proberb u pyniaryngkat ia u briew uba alhia bad u nongdih ryngkat ruh bad u babam lalot. Kine baroh ki ialam sha ka jingduk (Proberb 23 : 21). U ong shuh shuh ha ka jingthoh jong u kumne: "Nga la leit hajan ka lyngkha jong uba alhia, bad hajan ka brisoh wain jong uba suda ka jingshemphang; te, ha khmih ki la mih ki diengshiah halor jong ka baroh, ia ka khmat jong ka la tap da u synrem, bad ka kynroh maw jong ka ka la twa. Hangta nga la khmih, bad nga la pyrkhat bha; nga la ioh-i, bad nga la ioh ka jinghikai. Sa khyndiat pat ka jingiohthiah, sa khyndiat kaba shohsamthiah, sa khyndiat kaba thain ki kti ban iohthiah: kumta ka jingduk jong me kan wan kum u nongtuh; bad ka jingkyrduh jong me kum u briew ba la kieng atiar." (Proberb 24 · 30-34). Kane kam thew tang ia uba rep lyngkha hi, hynrei ia uba khaï, ia uba trei ophis, ia u khynnah skul bad ia ki jait kam baroh. Ka jingduk, jingkyrduh bad jing-

jynjar ki beh na ki khongdongjat jong u bajaipdeh. Ki briew baroh, kham tam ki khristan to kin phet iap na ka jingjaipdeh.

Ka spah bad ka burom

Ka spah bad ka burom ki búd ia u briew u basmat. Baroh ar ki long ki jingai ki jong U Blei. Kumta u nongthoh ia ka kitab Khronikl u ong, "Ka jong me, Ah Trai, long ka jingkhraw, bad ka bor, bad ka burom, bad ka jinglah, bad ka jinglong Syiem: naba baroh kaba don ha bneng bad ha ka khyndew ka long ka jong me; ka jong me long ka hima, Ah Trai, bad la kyntiew ia me kum u khlieh halor baroh. Bad ka spah bad ka burom ki wan na me, bad me shynshar halor baroh; bad ha ka kti jong me long ka bor bad ka jingskhem, bad ha ka kti jong me ka long ban pynkhraw, bad ban aibor ha baroh." (I Khronikl 29 . 11 - 12). Ka spah bad ka burom ka don bad U Trai hynrei kam mut ba baroh u ioh spah ne u ioh burom namar ba U Trai u kyrkhu. Ki don shibun ki briew kiba kylli riewspah namar ba ki khwan than ne lyngba ki jingtrei kiba long pyrshah ia ka mon U Blei. Ki khristan ki dei ban husiar bha shaphang ki rukom trei ba ki trei. Ka tyngka ka long ka tynrai jong ki jingsniew kiba bun. Ka long ruh ka nongpynshoi kaba khlain bha. Kumta bun ki khristan ki kyllon hangne bad kumta ki rukom trei rukom ktah jong ki kim shym pher na ki briew jong ka pyrthei. Haba la poi ha kane ka kyrdan, ki khristan ki kylla long ki mawjynthut ia kiwei pat kiba mut ban búd ia U Khrist. Ko ki khristan, to phet iap noh na ki jingtrei ki bym pynsngewbha ia U Blei.

Ki Rukom Pynroi-spah Bymdei

(i) Ka jingpynmih ia ki jingdih ba pynbuaid

"Ka Waiñ ka long ka nongrkhic-beiñ, bad ka kiad ka long ka nongiamai ; bad uba bakla da ki, um long uba stad." (Proberb 20 : 1). Ka jingbieij uba kum uta u briew ka long ba u dih ia ki jingdih ba pynbuaid. Uba kum une u briew um lah ban shem ia ka jingmanbha. "Uei uba don ka jingkordit? Uei uba don ka jingsngewsih ? Uei uba don ki jingiapyneh? Uei uba don ka jingúd? Uei uba don ki jingmong khlem daw? Uei uba don ka jingsaw ki khmat? Kita keiñ kiba shong slem ha ka waiñ ; bad kiba leit wad ia ka waiñ ba la khleh." (Proberb 23 : 29-30). Ki jingdih ba pynbuaid bad ba pynsniew kim dei tang ka kiad, hynrei kiwei pat kum ka kani, u kynja bad kiwei ki kynja jingdih ba mynta ba ki khot ki "drug." Kine baroh ki jingdih ki pynbieij ia u briew bad ki ialam ia u sha ki jingsniew bad jingthala. Ka Ktien U Blei ka ong ba u nongdih um lah ban ioh ia ka hima U Blei. (I Korinth 6 : 10).

Namar ba kine ki jingdih ba pynbuaid ki long kiba sniew bad bunsien la pyrkhing da ka Sorkar, la ju don borabor ka jingkamai spah kaba jur da ki briew lada ki lah ban pynmih ne shalan tuh ia kine. Kaba sngewsih ka long ba don ki khristan ruh kiba pynmlien ban thung ne kha-i ia kine ki jait mar. Ha ri Khasi jong ngi, u kynja u man bha sha ki kper jong ki briew. Bun bun sien wat ki khristan ruh ki lum ia kine bad ki die ia ki ha ki nongkha-ï tuh ne rieh bad kine pat ki pynpoi ia ki sha ki nongdih. Lada ki nongdih kim lah ban ioh

ia ka hima ka jong U Blei, ka long ka bym lah long ia ki nongthung bad nongkha-i ia kine ki jait mar ban ioh ia ka hima ka jong U Blei. Iymda ki kylla-kaba-mut. Da shisha kordit ia kiba kum kita ki briew. Ka Ktien U Blei ka ong, "Kordit ia uta uba ai dih ia u para-marjan jong u, uba theh lang ruh ia ka bih jong me, bad me pynbuaid ia u ruh, khnang ba men ioh khmih ia ka jinglyngkhuid jong ki" (Habakkuk 2: 15) Ki Khristan namarkata ki dei ban phet iap na ka jingkamai-spah na kiba kum kine ki jait jingkha-i, lada ki kwah ban long ki khun U Blei bad ban long "Ka mluh" jong ka pyrthei.

(ii) Ki rukom tuh ba kham kyrpang

"Mem ym tuh," ka dei kawei na ki shiphew hukum. Ka long kaba shai kdar ruh ba ki nongtuh kin ym ioh ia ka hima U Blei. (I Korinth 6: 10). Ka long-briew man-briew hi ka pynrem jur ia u nongtuh. Lada don u khynnah ba tuh pin ha iew, biroh baroh ki ia kynshi. Hynrei don ki rukom tuh ba kham kyrpang, kiba khraw bad bashyrkhei ia kiba u Soitan u la pyndonkam ba wat ki khristan ruh bun kiba ngat. Ki ngat ym namar ba kim sngewthuh, la ki lah ban don kitto katne ngut ki bym sngewthuh, hynrei namar ba jur ka jingiohnong. Ki spah ka la pynmatlah ia ki khmat mynsiem jong ki Kine harum ki long katto katne na kine ki rukom tuh ba kham kyrpang.

(a) Ka jingkha-i tuh :

Ia kane ka jait jingtrei phin shem ia ka ha ki khappud, ha ki nongrit ha ki sor-rit bad sor-heh kum ka Shillong. Ki Phareng ki khot kyrteng ia ka da ka "Smuggling' ne ka "Blackmarket." Haba shu

kylla khasi ia ki, ka mut hi "Ka jingpynrung tuh ia ki mar ki mata" ne "Ka iew-tuh." Ki don bun ki jait tiar ba ia kha-i hangne bad ki wan bad ki kyiteng basngewtynnad bad sngewbang, kum ki set Japan, ki khulom China, ki jaiñ Burma, ki tape recorder Bangla bad kiwei kiwei ki kyrteng. Kine ki tiar ki wan lyngba ki lynti khlaw bad lada lap ki shipai Sorkar, hap pynbam pisa khnang ban lait na ka shah kem. Ha sor, ki nongkha-i bakham nang imat dei ki kynthei Ki rah ia kine ki tiar ha ki pla ba la buhrieh ne hapoh la ki jaiñsem, namar ba tieng ia ki briew Sorkar, bad ki pynpoi ia ki sha ki dulan-paki ha sor Shillong. Ki nongthied ia ki ruh yn ym lah ban pynksan haba ki la tip ba ki dei ki tiar tuh. U nongtuh bad nongkha-i tuh ki long ha kajuh ka kyrdan bad baroh ar kin hap ha ka jingbishar. U nongkha-i tuh da lei lei ruh un ym lah ban long u sakhi babha namar U Trai.

(b) Ka tarajur ba shukor

Kane ka jingtuh ka lah ban long halor ki mar bahok ne ki mar tuh. Ki briew kiba leh ia kane ka kam tuh, ki kamai pisa da kaba thew duna ia ki mar ki mata ha u mawser ne ha u dhengkor. Ki ju mlien ruh ban iathuh thok ia ka dor ka mur ha ki nongthied bad ruh ki pynbha ia ka mar kaba sniew tang da ka ktien jong ki. Ka Ktien U Blei ka ong, "Lah kaba khyndiat lem bad ka hok ban ia shibun ka khajna lem bad ka jingbymhok." (Proberb 16 : 8). Da shisha, "Ki mawser kiba iapher ki long ka jingijli ia U Trai; bad ka tarajur bashukor ka bym bha." (Proberb 20 : 23). Ha ka jingshisha ia kane ka hukum la ai

ha ki khun Israel, kiba long ki briew ba la jied jong U Blei, naduh hyndai hynthai. "Men ym buh ha la ka pla ia ki mawser kiba iapher, uba khraw bad uba rit kein. Men ym buh ha la ïing ia ki jingthew ba iapher bakhraw bad barit. Men buh ia u mawser babiang bad bahok kein; ia ka jingthew kaba biang bad bahok de men buh: ba yn pynslem ia ki sngi ka rta jong me ha kata ka ri ia kaba U Trai uba U Blei jong me u ai ha me. Naba baroh kiba leh ia kiei kiei ruh kat kita, baroh kein kiba leh bymhok, ki long kiba i-jli ha U Trai uba U Blei jong me." (Deuteronomi 25 : 13-16).

Ki Khristan, ki Israel ba kynja mynsiem, kiba la khot bad la jied da U Blei, ki la dei ban kynmaw ia kine ki hukum, ba ka tarajur kaba shukor ka long ka jingijli hakhmat U Blei.

(k) Ka jingbam-sap bad ka jingpynbam-sap

U briew u bam-sap namar ba u khwan myntoi bad uba pynbam-sap ruh u don ia kajuh ka jingthmu. Kane ka pop ka jyllei eh ha kiba trei kam Sorkar bad kumjuh ruh ha ki nongkha-i bad ki contractor. Ka ktien burom kaba ki shait ia pyndonkam ka long ka "Baisha," hynrei ki jingthmu jong ki ki long kiba kynsha. Teng teng haba sngeweh ban ai da ki lut tyngka, thied sa da ki jain ne kiwei kiwei pat ki tiar, hynrei ka jingthmu ka long kajuh hi. Kam don jingpher ei-ei ruh ban ia ai sngewbha ne ia burom da ki jingai. Ha ka jingshisha lyngba ki jingai jong ngi, ngi lah ban iarap ia kiwei pat bad kane ka long kaba bha. Hynrei lada ngi ai ban pynbam-sap, ka long ka jingma

kaba khraw. Kumta ka Ktien U Blei ka maham jur shaphang ka jingbamsap. "Wat bamsap : naba kaba bam-sap ka pynmatlah ia ki bastad, bad ka pynbakla ruh ia ki ktien jong kiba hok." (Eksodos 23 : 8). Ka bamsap hi kan ialam ia u briew sha dujok.

La kdew haneng ba ka jingbamsap bad ka jingpynbamsap ka mih na ka dohnud baba khwan. Ka jingkhwan ka dei kawei na ki pop ba bam kruiñ ia ka dohnud u briew bad ia ka ring ka sem. "Uba khwan myntoi u pynshitom ia la ka iing : hynrei uta uba i-sih ia ki jingai un im." (Proberb 15 : 27).

(iii) Ka spah lyngba ka jingiakhalai

Ka jingiakhalai ka dei kawei na ki pop ba ki briew ki brai eh. Hangne ha ka ri jong ngi ki don bun jait ki rukom iakhalai. Teng teng ban pynlong ia ka ka kam kaba donburom, la buh sa ia ka ktien "nusib," hadien jong ka bad ka kylla long ka "Khalai nusib" ne ka lottery. Ka kyrteng ka lah ban kylla khyndiat hynrei ka jingkhalai te ka jingkhalai hi. Kane ruh ka mih na ka jingkwah ban riewspah kloi khlem da pynmih ia ka umsyep bad ka dei ka shrip kaba u Soitan u la ioh ban thep bun ki briew. Lyngba jong ka, bun ki briew ki la iehnoh ia ki khun ki tnga jong ki, ki die ia ki iing ki sem bad ka jingim jong ki ka dap da ki jingjynjar. U Paul ha kaba u thoh sha u Timothi u maham jur shaphang kane ka rukom kwah spah. Kumta u ong "Hynrei kita kiba kwah eh ban riewspah ki hap sha ka jingpynshoi bad ka jingriam, bad sha ki bun ki jingkwah brai ki babieij bad ki ba pynsniew, kiba pynjyllop ia ki briew sha ka jingjot bad ka jingkordit. Namar u thied jong ka kynja

basniew baroh long kata kaba ieij shai ia kaba don kiba haba ki beh eh, la ialam bakla ia ki na ka jingngeit, bad la dung ia ki hi da kiba bun ki jingsngewsih." (I Timothi 6 : 9 10).

Ki Khristan kum ki khun jong U Blei ki dei ban phet iap na kane ka sang ka ma ha ka jingim. Kim dei da lei lei ban ktah kti ia kane ka kam khalai la ka dei lyngba ki kot brut, u khnam ka ryntieh, ka iathong phutbol ne lyngba kiwei kiwei pat ki rukom iakhalai. U Blei ha kawei ka sngi un sa bishar ia baroh kiba leh ia kane ka kam. Ki Khristan kiba dei ban long "Ka mluh" jong ka pyrthei, ki dei ban pynpaw ha ka pyrthei ba lada ka spah ka wan, ka dei ban long lyngba ka jingkyrkhu ka jong U Blei bad ym lyngba ka kam khalai.

(iv) Ka jingbanbein ia kiwei pat

Don ruh kiba lum spah lyngba ka jingbanbeiñ ia kiwei pat. Ia kane ka rukom lum spah, la ju leh bunsien da kiba riewspah. Ki' men riewspah kiba dei ban ai bylla ia ki kam ki duk jong ki bunsien ki khñiot ia uba duk basuk da kaba ai ia ki ka nong kaba kim im-sngi. Kane ka long ka jinglute ia ka umsyep u kup shiliang u sem shiliang. Ki khristan ki ju pynrem ia ka jingngeit kommunis. Hynrei lada pule ia ka history jong ka jingngeit kommunis yn shem ba la seng ia ka da ki khun khristan hi, kum u Karl Marx bad kiwei de. Kine ki dei ki khun ba-ioh ba-kot na ki ïing khristan. Hynrei haba ki la ioh-i ba ki kmie ki kpa jong ki, kim im kumba ki phla bad kim pyn-i ia ka jingieij Blei kumba ki ialap da kaba khñoit beiñ

ia ka bainong jong ki nongbylla jong ki, kine ki khun ki la seng ia ka kommunis party, ban ialeh ia ki 'menriewspah. Kumta la ju tip ia ka kommunis party kum ka party jong ki nongtrei ne nongbylla, Namarkata, lada dei ban beiñ ia ka party kommunis dei ban pynrem jur ia kito ki khristan kiba banbeiñ ia kiwei pit.

Nalor ka jingkhñiot ia ki nongbylla, ka jingbanbeiñ ka lah ruh ban long lyngba ka jingshim sut than bad kiwei pat ki rukom. La ka long ha kano kano ka dur ruh, ka Ktien U Blei ka khang pyrshah ia ka jingbanbeiñ ia kiwei pat. Ia ki khun Israel la ai ia ka hukum, "Men ym banbeiñ ia u shakri ba bylla, uba duk bad uba kyrduh la u long na ki para jong me, lane na ki nongwei jong me kiba ha ka ri jong me hapoh ki khyrdop jong me." (Deuteronomi 24 : 14). Baroh ki briew ki long kiba la thaw da U Blei, uba pynpaw ia ka jingieij ha ki briew baroh, ka la dei namarkata ba u nongthoh ia ki proberb u ong, "Uta uba banbeiñ ia uba duk u pynlehraiñ ia la u nongthaw : hynrei uba isynei ia uba kyrduh u pyndonburom ia u." (Proberb 14 : 31).

Nalor kitei ki jingshisha, ki Khristan ki dei ban kynmaw ba ka hok long trai ia kiei kiei baroh ka sah hi bad U Blei. Ma-ngi ki briew ngi long tang ki sordar jong u bad ngim don hok ban leh bymdei lyngba ki jingbanbeiñ ia kiwei pat ki para sordar. U Trai un sa bishar ha kawei ka sngi, kumno ngi la pyndonkam ia ki jingai ki jong u. Ka la dei namarkata ba ki Khristan kin shahshkor ia ka jingmaham jong u Jakob halor ka spah bymhok. U Jakob u ong, "To mynta phi kiba riewspah, to

iám da lynñiar eh namar kita ki jinglanot khop jong phi kiba wan ha phi. Kata ka spah jong phi ka la pyut noh, bad kita ki jaiñkup jong phi ki la bam khñiang. Ia kata ka ksiar bad ia kata ka rupa jong phi la bam sarang, te kata ka jingsarang jong ki kan long sakhi pyrshah ia phi, bad kan bamduh ia ka doh jong phi kum ka ding. Phi la kynshew la ka jingkynshew ha ki sngi kiba khatduh. Hakhmih, kata ka bainong jong kita ki nongtrei kiba la ot ia ki lyngkha jong phi, ia kaba la bat klop noh ma-phi, ka kyang kyrpad, te kita ki jingkyang jong kita kiba la ot ki la leit bsut sha ki shkor U Trai ki paid." (Jakob 5 : 1-4). Bad khlem artatien, haba U Trai u la iohsngew un sa ai ia ka kti jong ka jingbishar jong u.

U Trai u bsa ia la ki briew

Halor kaei kaba ngi, la ong haneng, ngim mut ba ka spah ka long kaba sniew, ka dei tang ka spah bym hok kaba long kaba sniew. Ha ka jingshisha don bun ki 'riew-hok kiba riewspah. Hynrei ka spah jong ki ka long ka shakri ban pyndonburom ia U Blei. Kane ka mut ba u briew um dei ban khuslai shaphang ka spah. Lada u briew u ioh ia ka, ka dei ban long ka "Langtam" ka jong U Blei. Ha kaba U Jisu u hikai shaphang ka bam ka dih, ka kup ka sem bad kiwei kiwei ki jong ka pyrthei, u la ong, "Hynrei phin ia wád shwa ia ka hima U Blei, bad ia ka hok jong u, te ia kine kiei kiei baroh yn sa ai lang tam ha phi." (Mathaios 6 : 33).

U Jisu haba u hikai ban ym khuslai u da ai ruh bad ka daw. Kata ka long namar ba U Trai u tip ia ki jingdonkam jong ki briew jong u, bad

kumta un sumar bad un bsa hi ia ki. Kaei kaba u kwah na ki ka long ka jinglong hok bad jingim riewblei. Haba ki pyndep ia la ka kamram ban pyndonburom ia U Blei, ma-u pat un ym iehnoh ia ki. U nongrwai Salm u ong, "Nga la long samla, te mynta nga la tymmen, hynrei ngam shym la ioh-i ia uba hok ba la iehnoh noh ia u, lymne ia u symbai jong u ba ki khrong kpu." (Salm 37 : 25). Kane ka jingphla ka long ka jingkyrmen kaba khraw, ha kane ka pyrthei kaba dap da ka jingkyrduh bad jingthngan.

Ki Khristan, ki khun ki jong U Blei, kum ka mluh jong ka pyrthei ki dei ban pyn-i bad pynpaw ia ka jingthrang bad jingshiang jong ki ia ka hok bad ka jingkhuid ha ki kam bad jingtrei jong ki.



LYNNONG VII

U KHRISTAN BAD KA SAIN-PYRTHEI

Ka saiñ-pyrthei ka dei ka jingiashim bynta ha ka synshar khadar bad ha kaba peit bad kren khnang ba ka synshar khadar kan long kaba beit bad bahok. Ha ri India jong ngi, ka konstitiwshon ka ai bor ia u briew ban pynpaw ia ka jingsngew jong u, la ha ka synshar khadar ne ha kiwei pat ki bynta jong ka jingim Ka jingkylli kaba shait mih hapdeng ki Khristan, la u Khristan u lah ne em ban ia shim bynta ha ka saiñ-pyrthei ? Ki don ki riewblei kiba pyrta shla ba ym bit ba u Khristan un ia shim bynta ha ka saiñ-pyrthei. Ka daw kaba ki ai ka long ba ka saiñ-pyrthei ka long kaba jakhlia. Hynrei kijuh ki briew ki ai ia ka jingjied jong ki man ki elekshon bad borabor ki iasaid thma ha 'iing ia ka synshar khadar.

Ka sain pyrthei kam jakhlia

Ki dei ki 'riew saiñ-pyrthei ne ki nongiashim bynta ha ka saiñ-pyrthei kiba im borabor ha ki kam jakhlia. Kine ki pynlong ia ka saiñ-pyrthei kum ki kam kaba jakhlia. Kaba shai kdar ka long, ba kano kano ka rukom trei kam, wat ka niam hi, ka kylla jakhlia haba ki nongtrei jong ka ki long bymman. Don ki briew kiba trei ha ka saiñ-pyrthei ki ba hok bad kiba beit. Na ka bynta jong ki, ka saiñ pyrthei ka long, ka kam kaba khuid bad babha. Lada u briew u lah ban pynjakhlia ia ka kam kaba u trei, ka la dei eh ia ki Khristan kiba shisha ban ia shim bynta bha ha ka saiñ-pyrthei khnang ban pynlong ia ka ka kam kaba khuid.

Kren pyrshah ia ka jingsniew

La don ka jingong, ba lada u briew u ioh-i ia ka jingsniew bad um kren pyrshah ia ka, kata ka mut ba u ia shah ia ka. Ka saiñ-pyrthei ka dei kawei na ki lad ha kaba u Khristan u lah ban kren pyrshah bad ialeh ia ka jingsniew Lyngba jong ka u lah ban wan rah shibun ki kam babha Hoid, u Khristan u lah ban duwai ba ki jingsniew kin duh, hynrei ryngkat bad ki jingduwai don ki jingsniew kiba lah ban pynduh tang lyngba ka saiñ pyrthei. Kane lehse kan pynpyrkhat ia ngi ia ki jingjia ba dang shen ha Meghalaya. Ka la don ka jingiashoh ia-dat, ka jingialeh bad jingiapyniap. Hato ki Khristan kin shu sngap jar? Lada ki sngap kata ka mut ba ki iashah ia kaba sniew. Lada ki kren ka mut ki shim bynta ha ka saiñ-pyrthei. Ka dei namar kata ba ki Khristan kin sngewthuh shai kdar ia ka jinghikai ka Ktien jong U Blei shaphang ka synshar ka khadar bad ka kamram jong ki 'riewngeit.

Ka Jingsynshar da kiba hok

"Haba ia ki bihok la nang pynbun, ki briew ki shad kmen hynrei haba u bymman u synshar ki briew ki ud" (Proberb 29 · 2). Hangne u nongthoh ia ki proberb u mut, haba ia kiba hok la nang pynbun ha ka jingsynshar khadar, namar ba u kren shaphang ka jingsynshar. Lada ka jingbatai ha ki bynta ba shakhmat ba u bahok u long uta uba la ioh ia ka jingpynksan bad ruh uba don ka jingim kaba khuid bad bahok, u la dei da shisha ban long u Khristan. U dei ruh u Khristan uba dei ban sliang bad thrang ia ka hok bad uba kum uta un ia leh tang ia ka hok. Lada ka hok ka synshar

bad ka jop ia ka jingsniew, kata hi kan kyntiew ia ka jaitbynriew." (Proberb 14 : 34). Lada ka long kumta, ki 'riew-ngeit ki dei ban iashim bynta bha ha ka synshar khadar. Kane ka thew ñaduh ka pyniaid shnong pyniaid thaw haduh ka synshar ha ka Sorkar kaba ha khlieh eh.

Burom ia ki nongsynshar

U Paul u ong, "To ai ba ka mynsiem baroh kan pynhapoh ia lade ha ki bor kiba ha khlieh" (Rom 13 : 1). U Petros ruh u ong, "To phin ñiew burom ia ki briew baroh. To iaieij para-bangeit. To tieng burom ia U Blei. To ñiew burom ia u Syiem." (I Petros 2 : 17).

Kine ki jingkyntu jong u Paul bad u Petros, ki pyn-i ba uwei-pa-uwei u Khristan u dei ban burom ia ki nongsynshar. Lada dei ban burom ia ki nongsynshar, hato ym dei ban burom ia ka kam synshar ? Lada burom ia kata ka kam, hato ym bit ban trei ne shimti ia kata ka kam ? Ha ka jingshisha ki Khristan ki dei ban iabeh sha ka kam badonburom bad kim dei ban klet ia kiba khlem burom.

U Blei u long u trai jong ka sain pyrthei

Ym don kaei kaei ruh ha bneng ne ha pyrthei kaba long shabar na ka jingpyniaid jong U Blei. Ka saiñ-pyrthei ka long kawei na ki kam ha ka pyrthei bad U Blei u dei u trai jong ka. U dei ma-u u nongbuh ia ka jingsynshar bad ia ki nongsynshar. U Paul ha kaba u kyntu ia ki 'riew-ngeit ban burom ia ki nongsynshar u ong, "Namar ym don kano kano ruh ka bor lymda

na U Blei : te kita ki bor kiba don, la buh beit ia ki da U Blei keiñ. Kumta keiñ uno uno ruh uba ïeng ialeh pyrshah ia kata ka bor, u ialeh pyrshah ia kata ka jingbuh beit ka jong U Blei : te kita kiba ieng ialeh kumta kin iohpdiang ia ka jingpynshitom ha lade hi." (Rom 13 : 1-2).

Ki Khristan namarkata kim dei ban sheptieng ia ka saiñ-pyrthei. Lada U Blei u la don lem bad ki, ki long ki trai jong ka saiñ-pyrthei bad ki jingsniew ha ka kin ym lah ban jop ia ki. Te lada ki la long ki kynrad, ki la dei ban pynbha bad beh ia ka jingsniew na ka saiñ-pyrthei. Ia kata ki lah ban leh tang da kaba ki iashim bynta ha ka.

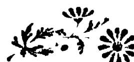
Ka Jingmaham

Ha kaba ong ba ka saiñ-pyrthei ka long kaba khuid ha ka hi, ka don ka jingma. Teng teng wat ki briew kiba la shimti ia ka kam ba kyntang ruh ki iaktait ha ka saiñ-pyrthei shaba palat. Lada ka long tang ha kaba ia pyn-i ne iarap ban tei ia ka synshar khadar, lehse kam da pher eh. Hynrei ban iashim bynta ha ki elekshon, ban ieng kum ki nongialeh, lehse kam long kaba dei. Ka jingtiei ia ka kam U Blei ka long ka jingkhot kaba donburom bad kaba shaneng eh. U briew uba la shimti ia ka u dei ban pyndep hok ia ka da ka jingkitkhlieh kaba khia bad kumta ym don por ia ka saiñ-pyrthei.

Ka Sain pyrthei ba kynja Khristan

Ki Khristan kiba iashim bynta ha ka saiñ pyrthei bad ha ka synshar khadar ki dei ban kynmaw ba U Blei u buh khnang ia ki hangta ba kin

pyndonburom ia U Blei. Lada ma-ki ruh ki leh kumba leh lem ki briew jong ka pyrthei, ki pynjah burom ia U Blei. Ka saiñ-pyrthei kaba kynja Khristan ka dei kaba sngewthuh ba U Blei u jied hangta bad kaba kwah ruh ba ka hok, bad ka jingshisha kan ieng. Ki Khristan namarkata ki dei ban leh bad trei kumne ha ka saiñ-pyrthei khnang ba ka kyrteng Khristan jong ki kan nym long lehnoh-ei.



LYNNONG VIII

KA MLUH BAD KA JINGBANG JONG KA

"Phi long ka mluh ka pyrthei : te lada kata ka mluh ka kylla blad, da-ei yn pynbha pat ia ka ? Naduh kata ym donkam shuh ia ka, hynrei tang ban bret noh shabar bad ban iuh ia ka hapoh ki kjat ki briew." (Mathaios 5 : 13).

Kumba ka mluh kam dei ban duh ia ka jingmád jong ka, kumta ruh u Khristan uba long ka mluh jong ka pyrthei, um dei ban duh ia ki jinglong jingim Khristan jong u.

Haba ka mluh ka kylla blad

Lada ka mluh kam don jingmád shuh, ki briew ki lah hi ban thep ia ka ha u khiew shet. Hynrei kan myntoi aiu ? Ka kyrteng jong ka kan

sah hi ka mluh, wat ynda ka la kylla blad, hynrei kata kan ym iarap ban pynbang bad pynbha ia ka jyntah. Hato u Khristan u bym im shuh kum u Khristan uba shisha, um long kumta ? U lah hi ban ia im ia iaid ha ka pyrthei, hynrei lada ki jinglong mluh jong u kum u Khristan ki la duh, un ym lah ban khring iano iano ruh sha U Khrist. Ka kyrteng bad ka nam khristan kan sah hi, hynrei kata kan nym wan rah jingkyrkhu ia kiwei pat haba ki jinglong babha ki la duh.

Ka pyrthei kan rkhie bein

U Khristan uba shisha u dei ban sei ia u soh jong ka jingieij, ka jingkmen, ka jingsuk, ka jingshahslem, ka jinglehsbun, ka jingbha, ka jingiaineh, ka jingjemnud bad ka bor halor lade. (Galatia 5 : 22) Hynrei lada ha ka jaka kitei, u pynpaw ia ka jingshun, ka jingkhuslai, ka jinglawlaw, ka jingkhwan myntoi, ka jingbymiaineh, ka jingrunar, ka jingtuh, ka jingsarong bad kiwei pat ki jinglong kiba sniew, ka pyrthei kan rkhie beiñ ia u· Dei namarkata ka daw, bunsien ka pyrthei ka ioh ban kdew kti ia ki khristan da kaba ong, Lah ma ngi ki bym long khristan ban ia utei ne katei. Kane ka jingkdew-kti kam long borabor ka bym shisha.

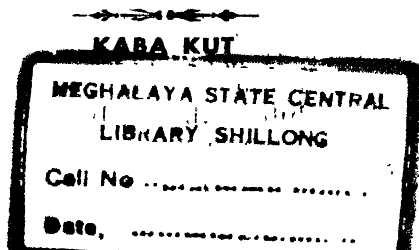
Ym tang ba shah rkhie beiñ, hynrei u Khristan u bym long mluh, u kylla long u mawjynthut uba khang ia kiwei pat ban-rung sha bneng lyngba ki kam sniew jong u. Kane ka long kaba mynsaw shibun eh. U Jisu u la maham-lpa, "Kordit ia uta u briew na uba wan ka jingjynthut." (Mathaios 18 : 7).

U Blei un kyntait

U briew uba phaidien noh na ka jingngeit bad ka jinglong babha u don ha ka riat jong ka jingshyrkhei. U Blei um kwah ba kawei ruh ka mynsiem kan jot noh, hynrei ba baroh kin ioh jingim. La katta ruh ka don ka por ia kiei kiei baroh. U nongthoh ia ki Proberb u ong, "Uta haba la sneng ia u bunsien, u pyneh ia la ka ryndang yn pynlwet kyndit ia u, bad kata bym don jingshna shuh." (Proberb 29 : 1). Kane ka long kaba shisha. Ka kamram U Mynsiem jong U Blei ka long ban kyntu, ban pynshaitbor, ban pyn-i bad ban sneng. Hynrei ka don ka jingkut. Ka don ka por ha kaba U Blei u iehnoh ia u briew. Haba U Blei u iehnoh, ka wan ka jingtim bad ka jinglongbriew ka hiar haduh ba kiwei pat kin i-bein. Kaba kham shyrkhei ka long ba, ha ka Akher ka sngi, U Trai un ong, "KHIE NOH NA NGA PHI KI NONGKAM BYMMAN."

Namarkata, ko ki nongiaphla Khristan, to khie joit na ka ba iohthiah. Wad ia ka khmat U Trai, kylla-kaba-mut da kaba sngewshitrhem bad im ka jingim kum ki Khristan kiba seisoh bad kiba long nuksa ia kiwei pat naba "PHI LONG KA MLUH."

KABA KUT



La shon ha
MASSAR PRINT HOUSE,
Lumkshaid, Lower-Mawprem, Shillong-793002.

Ka dor Rs 3/-